

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Esas No: 2024/151

MAHKEME DOSTU

(AMICUS CURIAE)

SIFATIYLA BAŞVURAN: Ankara Barosu Başkanlığı Adına
Baro Başkanı Av. Mustafa Koroğlu

BAŞVURU KONUSU: 30/7/2024 tarihli ve 7527 sayılı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlüğünün durdurulması talebi ile 1.,2.,3.,4.,5.,15., EK-1 Maddelerinin Anayasa'nın 2., 7. 17., 38., 56., 63., 90., 125., 135. 168. Maddelerine aykırı olması nedeniyle iptali talebine ilişkin mahkeme dostu sıfatıyla hukuki görüş sunulması hakkındadır.

A. **BAŞVURUNUN HUKUKİ DAYANAKLARI:**

1. Baroların faaliyet amacı ve görevleri, 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun 76. Maddesinin 1. Fırcasının'da tanımlanmıştır:“Barolar;Avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlâkını, saygınlığını, **hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak**, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmalarını yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.” Baro Yönetim Kurullarının görevi de aynı yasanın 95. Maddesinin 21. Fırcasına göre “Hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak, korumak ve bu kavramlara işlerlik kazandırmak,” biçiminde düzenlenmiştir.
2. Mahkemenin dostu anlamına gelen amicus curiae sıfatıyla sunduğumuz hukuki ve olgusal bilgileri içeren bu görüşle, AİHM İç Tüzüğü'nün 44/3a maddesinde uygulamasını bulan ve benzer içerikli 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi Kuruluş ve Yargılama Usulleri Kanununun 43. Maddesi ile Mahkeme İç Tüzüğü'nün 70/1 maddesinin sunduğu imkan doğrultusunda, hukukun üstünlüğünü korumayı ve savunmayı amaçlamaktayız.

B. **7527 SAYILI KANUNUN ŞEKİL BAKIMINDAN ANAYASA'YA AYKIRILIĞI:**

3. Anayasa'nın 148. Maddesinin 2. Fırcasına göre, “Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapıлып yapılmadığı” hususuyla sınırlı olarak yapılmaktadır. Ancak, yürürlüğün durdurulması ve iptal talebine konu 7527 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, teklif anından, komisyon ve genel kurul görüşmeleri sürecinde yürütülen iş ve işlemler nedeniyle kanunun esasına etki edecek nitelikte etkilere sebep olmuştur. Bu nedenle bu başlık altında tespit ettiğimiz şekli aykırılıklar,

yasanın esasına etki eden ihlaller ile bir arada düşünülebilir. Bir başka deyişle, yasayı meydana getiren şekli süreç, yasanın esasından bağımsız düşünülemez.

Ba. KOMİSYON SÜRECİ VE TEKLİFİN TEMEL KANUN OLARAK GÖRÜŞÜLMESİ :

4. 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu, hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaya amaçlayan, bu açıdan kanunun konusu, hayvanın doğasından bağımsız düşünülemez.
5. Bu kanunda yapılacak değişikliğe ilişkin bir yasama faaliyetinin, TBMM'nin bilgi edinmesi, bu konuda alanında uzman bilim insanlarının, hukuk örgütlerinin ve hayvanların yaşamlarını sağlayan, destekleyen sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınması neticesinde parlamenter rejimin doğasına uygun bir biçimde yapılması beklenir. Kamu hizmeti için yapılan her yasama faaliyeti hakkında, parlamenterlerin bilgi sahibi olması beklenemeyeceği gibi yapılacak bir yasanın, araştırma ve doğru bilgiden yoksun olmaması, böylelikle kamu hizmetinin gereğince ifa edilebilmesi için Anayasa md.98 ve TBMM İç Tüzüğü'nün 104.ve 105. Maddeleri doğrultusunda bir yasama faaliyetinden önce hangi usulle araştırma yapılacağı ortaya koyulmuştur. Nitekim, hayvanlarla ilgili bir yasanın gerektirdiği bilimsel bilgi ve araştırmanın sağlanabilmesi için, 2019 yılının Ekim ayında 132 Sıra Sayılı bir Meclis Araştırma Raporu hazırlanmıştır.
6. Bununla birlikte, 7527 Sayılı Kanun yapılırken, değişiklik öngördüğü yasanın hayvanlarla ilgili olması ve değişiklikten 5 yıl önce olduğu gibi mevcut araştırma raporundaki bilgiler doğrultusunda ya da raporun yetersiz görülmesi halinde yeni bir araştırma komisyonu kurularak yasada değişiklik yapılması gerekliliği ortadayken, acele biçimde ve ne olursa olsun anlayışıyla vücuda getirilen bir yasama faaliyeti, yasanın içeriğinde de büyük sorunlar meydana getirmiştir.
7. Yasa değişikliğinin görüşüldüğü Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu, hayvanların fiziksel ve davranışsal özellikleri konusunda uzmanların, hayvan haklarını savunan hukuk örgütleri ile sivil toplumun görüşlerinin dikkate alınmadığı, parlamenterlerin konuşma sürelerinin kısıtlandığı ve demokratik müzakerenin bulunmadığı bir ortamda, toplamda 3 gün süren bir sürede sonlanmış, ardından teklif Genel Kurulda görüşülmeye başlanmıştır. Bu noktada, teklifin TBMM İç Tüzüğü'nün 91. Maddesine dayanılarak Temel Kanun olarak görüşülmesi ise şekil bakımından bir başka ihlali meydana getirmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi bir kanun teklifinin hangi hallerde temel kanun olarak görüşülmesi gerektiğine ilişkin, TBMM İç Tüzüğü'nün 91. Maddesinin incelendiği birden fazla karar vermiştir.
9. Temel kanun usulü, ancak madde sayısı itibarıyla uzun olan kanun tasarı ve teklifleri için kullanılmalıdır. (E. 2003/30, K. 2003/38, K.T. 29.04.2003) Oysa iptali talep edilen kanun 17 maddeden ibarettir.
10. Temel kanun usulünde de yasama faaliyeti, kamu yararının gerçekleştirilmesine hizmet edecek görüşmeler sonunda Meclisin gerçek iradesini yansıtmalıdır. (E. 2001/129, K. 2002/24, K.T. 31.02.2002) Ancak, komisyon ve genel kurul tutanaklarından görüleceği üzere, kamu yararının gerçekleştirilmesi için gereken bilimsel ve demokratik müzakere ortamı oluşturulmamıştır.
11. Her kanun teklif/tasarısı temel kanun usulüyle görüşülemez, temel kanunların belirli özellikleri vardır: bir hukuk dalını sistematik olarak bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştirecek biçimde genel ilkeleri içeren; kişisel veya toplumsal yaşamın büyük bir bölümünü ilgilendiren; kendi alanındaki özel kanunların dayandığı temel kavramları gösteren, özel kanunlar arasında uygulamada ahenk sağlayan, düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunan; önceki yasalaşma evrelerinde de özel görüşme ve oylama usulüne bağlı tutulan metinler temel kanun olarak görüşülebilir. (E. 2003/30, K. 2003/38, K.T. 29.04.2003) İptal istenen kanun teklifi bu niteliği karşılamamasına rağmen, yine de temel kanun olarak görüşülmüş, böylece hem meclisin gerçek iradesi ortaya çıkmamış, hem de hayvanlarla ilgili bilimsel verilerin meclis genel kurulunda müzakere edilebileceği bir ortam yaratılamamıştır.
12. Bu nedenle ilgili teklif metninin temel kanun usulüyle görüşülmesi yönündeki TBMM kararı İçtüzüğü'nün 91. maddesinde yer alan şartları taşımamakta ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına da aykırı bulunmaktadır.
13. Dolayısıyla iptali istenen yasanın oluşturulmasındaki şekli aykırılıklar, yasanın esasının hayvanların doğasına, ekosistemin bütünlüğüne ve bilimsel verilere aykırı biçimde Anayasa'ya aykırı olmasına neden olmuştur. Söz konusu usul sorunları, son oylamayı doğrudan etkilemiştir.

C. 7527 SAYILI KANUNUN ESAS BAKIMINDAN ANAYASA'YA AYKIRILIĞI:

Ca. 7527 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un, 1. Maddesinin Anayasa'nın 2. Maddesine, Hayvan Hakları Bağlamında Çevre Hukukuna Aykırılığı:

14. **Dava konusu edilen Kanun'un tanımlar bölümünde, kanunun amacının nesnesi olacak "hayvan" tanımı yapılmamıştır. Aynı şekilde, hayvanlarla ilgili alanı düzenleyen mevzuat içinde de hayvan tanımı yoktur. Kanun koyucunun yasanın nesnesi olacak, üzerine hukuk uygulanacak varlığın bir hukuk nesnesi olarak nitelendirmemiş olması, başlı başına yasanın uygulanmasını güçleştirmekte, fiili uygulamalara yol açmaktadır.** Bir an için yasa koyucunun, egemenlik hakkına dayalı olarak, kamu düzenini tesis etmek amacıyla, "şey"leri düzenleyebileceğimizi kabul ettiğimizde de, düzenleme yapılan şeyin Türkçe dilindeki anlamına bakmak gerekecektir. Türk Dil Kurumu'na göre, hayvan bir isim olarak "Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık" olarak tanımlanmaktadır.
15. Bu kapsamda, yasa koyucu, kadimden gelen ve dilin ortak alanından gelen bu canlı varlık üzerine düzenleme yaptığı açıktır. Bu halde, hayvan kavramı bir nesneyi olduğu kadar duygu ve hareket yeteneğine sahip olması için, bir uzamla da ilişkili bir şey üzerine düzenleme yapılmaktadır. Anayasamız, egemenlik hakkını yasa koyucuya verirken, üzerinde düzenleme konusu kılınan nesnenin, korunması, iyileşmesi, gelişmesini olduğu kadar, onun üzerinde nasıl tasarruf edileceğine dair de kurallar koymuştur. Bu kapsamda hayvanları, insan olmayan canlılar olarak değil, bir ekosistem olarak, bir yaşam formu olarak kabul edildiğini söyleyebilir. Tıpkı, ormanlar, meralar, sulak alan, kıyılar gibi hayvan da bir topluluk olarak kabul edilmektedir. Tekil olarak bir hayvandan bahsetmek, tıpkı tekil olarak bir ormandan bahsetmek anlamına gelecektir. Bu da hukuki güç kullanmayı olanaklı kılmaz. Hayvanın kadimden gelen bilgiyle sözlüğe girmiş ifadesiyle, duygu ve hareketle anlamlı bir canlı varlık olarak tanımlanması, hukuki bir tanıma konu yapılmaması, hukuki tanımını belirleyen çerçevenin bu kadim bilgi olmasıdır. Bu kapsamda, bir hayvanın, devletin egemenlik sınırları içinde, kamu düzenini tehdit edecek bir niteliğe dönüşmesi, öncelikle onun hayvan niteliğinin ortadan kalkmasıyla mümkün olacaktır. Ya da bir şeyin, yararlılığın diğer şeylerin yararlılığı karşısında daha az olmasını sağlayacak olan şey, hukuk dünyasında, o şeyin vasfının değiştirilmesi veya kullanım biçimi, tasarruf biçiminin değiştirilmesiyle mümkün olur. Hukukumuzda genel olarak, bu tür şeyler, ortak varlık olarak anılan, tabii servet kavramı içinde değerlendirilmektedir. Tabii servetler, sahipli ve sahipsiz olarak hukuk dünyasında, mülkiyete konu kılınabilmektedir. Bir şeyin üzerinde mülkiyet hakkı kurulmaksızın da kamu yararı ve kamu düzeni için kullanım mümkün olabilmektedir. Bunlar da egemenlik hakkının doğal sonucu olarak, devletin hüküm ve tasarrufu altında olan şeyler olarak ortaya çıkar. "Hayvan"ı Anayasal düzeyde bir servet olarak sınıflandırmak mümkün olduğu gibi, bu servetin salt yer altı kaynakları ile sınırlı tutulacağına dair bir yorum yapmak da olası değildir. Hayvanlarla ilgili idarelere tanınan tasarruf yetkisinin,

bir varlığın bir şey haline getirilmesi anlamına geldiği açıktır. Bu bir yandan olan servetin korunması diğer yandan da yeniden üretilmesi amacıyla yapılabilir. Tıpkı bir dağın, ruhsatlandırılarak, bir maden sahası haline getirilmesi veya bir meranın kullanım kararının değiştirilerek başka bir biçimde kullanıma açılması gibi, bir canlıyla ilgili idari bir karar verilmesi öncelikle onun üzerinde, devletin hüküm ve tasarruf kurmasını mümkün hale getirecek bir düzenlemeyi gerekli kılar. Netice itibariyle, bir hayvan üzerinde tasarrufta bulunmak iki yolla yapılabilir. Bu hayvan devletin hüküm ve tasarrufu altında olan sahipsiz bir şey olarak kabul ediliyorsa, yasa koyucu egemenlik hakkını, bu sahipsiz şeyin kullanım biçimini değiştirmeye karar verdiğinde, bu değiştirme öldürme gibi bir sonucu da kapsamına alır, öncelikle bu varlığın niteliğini değiştirmek zorundadır. Çünkü, nasıl ki mera alanı, orman alanı, bu vasıflar değiştirilmeksizin başka bir amaca tahsis edilemezse, sahipsiz ve devletin hüküm ve tasarrufu altındaki bir canlının, kullanım biçiminin değiştirilmesi de onun hayvan niteliğinin değiştirilmesine bağlıdır.

16. Hayvanları Koruma Kanunu bu kapsamda amacı yönünden, bir canlıyı ancak amacıyla sınırlı yani onun varlığını sürdürmek biçiminde kullanacak düzenlemeler yönünden yürürlükte olabilir. Diğer yönden bir hayvanın, bu kanun kapsamı dışında bir amaçla üzerinde tasarruf edilmesi, buna öldürme de dahil, ancak hayvanın hayvan niteliğinin ortadan kaldırılmasıyla olanaklıdır. Kanunun düzenlemesine baktığımızda ise hayvanların kamu düzenini tehdit edecek bir niteliğe bürünebileceği durumlarda, egemenlik hakkına dayalı olarak, onları öldürmeyi mümkün hale getirecek bir yasal değişikliğe tabi tutulmuştur. Bu düzenleme, hayvanı hayvan olmaktan çıkartmaya yönelik, bir kanun düzenlemesi olmadan uygulanabilmesi olanaklı değildir. Sahipsiz şeyler üzerinde, idari tasarruflar, onların kullanım kararları, yasayla yapılabileceğine göre, tabi servetlerin korunması, planlı ekonomi anlayışı, aynı zamanda bu ekosistemler arasında belli bir dengenin de yasa koyucu tarafından yapılabileceğini göstermektedir. Yasanın gücü tam da budur. Hayvan olanı hayvan olmaktan çıkartma kudretidir. Eğer böyle olmasaydı, köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması, meraların veya orman alanlarının sınırlandırılmasıyla ilgili de bir düzenleme yapılamazdı. Ancak, idareye hayvanlarla ilgili bir takdir yetkisinin verilmesi, onlara hayvan vasıflarıyla değil, servet olma niteliklerini kaybetmiş olmalarını gerekçelendirecek bir karar doğrultusunda, tıpkı mera vasfının değiştirilmesi gibi bir idari karara bağlı olarak, kamu düzeni için gerekli iş ve işlemleri yapabilme yetkisi tanınabilir. Aksi durumda, idare, yasama organının kendisine tanımadığı bir yetkiyle, canlı varlık olan bir servet üzerinde tasarrufta bulunamayacağı gibi, sahipsiz bir şeyin kadim hukukta herkese ait olan şey olma vasfını da ortadan kaldırır. Hayvan tam da bu nedenle, hukukumuzda tanımlı değildir. Tıpkı orman, mera kıyı gibi herkese ait olan ama üzerinde hiç kimsenin tasarruf yapamadığı bir şeydir. Bu herkese ait olanı, hiç kimseye ait olmayan haline getirmek öncelikle üzerinde hüküm ve tasarruf yetkisinin tanınmasını, sonra da bu şeyin vasıf değişikliği yoğunluğuyla, herkese ait olmaktan çıkarılmasıyla mümkündür. Hayvanları koruma kanunu kapsamında, bir hayvan üzerinde öldürme yetkisinin kullanılmayacak olması, bu açıdan eksik düzenleme yapılmış olması, öldürmeye yönelik her idari işlemin bir yasama gücü kullanma niteliği

taşıyacak olmasının nedeni, bu canlı ile ilgili bir vasıf değişikliği yapılmaksızın karar verilmesine yönelik düzenleme yapılmış olmasıdır. Bu açıdan yasama gücünün devri niteliğinde bir düzenleme yapılmış olması nedeniyle de Anayasaya aykırılık bulunmaktadır.

17. Diğer taraftan, 7527 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un, niçin değişikliğe uğrattığı kanunun adıyla çelişkili biçimde hayvanları koruma amacına aykırı olması ve açıklayacağımız diğer nedenlerle, tümüyle iptal edilmesi gerektiğini ortaya koymadan önce, insanların niçin hayvan haklarına ve/veya korunmasına yönelik, özel düzenlemeler ihdas etme ihtiyacı duyduğunu ortaya koymak gerekir.
18. Hayvanların acı çekme yetilerinin bulunması nedeniyle kötü muameleye maruz kalmamaları ve korunmaları gerektiği ile yaşam hakkına sahip bireyler olduğu düşüncesi, geçmiş çağlara kıyasla günümüzde çok daha yaygındır. Bir tür hayvan olan insanın çevresiyle, Dünya ile kurduğu ilişki, empati duygusunun ve/veya ahlaki tartışmaların artmasıyla bu düşüncenin gelişmesini ve hissedebilen canlılara yönelik hassasiyetlerini değiştirmiştir. Nitekim mahkemeniz hayvanlara yönelik perspektifini Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesini de değerlendirdiği şu kararında belirtmiştir: *"Hayvanlara "iyi" davranmak gereği, herkesin üzerinde anlaştığı ahlak kurallarından biridir. Zira pek çok hayvan türünün tıpkı insanoğlu gibi hissetme yetisine sahip olduğu bilinmektedir. Hayvanların pek çok çıkarı olabilir ancak hissetme yetisine sahip oldukları sürece en azından acı ve ızdıraptan kaçınmanın çıkarlarına olduğunun kabul edilmesi gerekir.* (HİNT ASEEL HAYVANLARI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ VE HİKMET NEGUÇ BAŞVURUSU Başvuru Numarası : 2014/4711)
19. Bu bakış açısı, temellerini, 15/10/1978 yılında Paris'te ilan edilen, Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve sonraki yıllarda, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa sözleşmelerinde kendini göstermektedir.(Türkiye hayvanların korunması konusunda oluşturulan; 125 No'lu Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesini 18 Kasım 1999 tarihinde imzalamış, 28 Kasım 2003 tarihinde ise onaylamıştır. 123 No'lu Deney ve Diğer Bilimsel Amaçlarla Kullanılan Omurgalıların Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'ni 5 Eylül 1986 tarihinde imzalamıştır. 87 No'lu Yetiştirme Amaçlarıyla Muhafaza Edilen Hayvanların Korunması Hakkındaki Avrupa Sözleşmesi'ni 6 Haziran 2007 tarihinde imzalamıştır. 65 No'lu Hayvanların Uluslararası Taşıma Sırasında Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve 103 sayılı Ek Protokolüne sırasıyla 19 Aralık 1975 ve 19 Mayıs 1989 tarihlerinde onaylamıştır.)
20. Hayvanların bir araç ya da nesne olarak kabul edildiği anlayışın, gün geçtikçe terk edildiği yalnız sözleşmeler bazında değil, hayvanlara anayasal koruma sağlayan düzenlemelerde de görülmektedir.

21. İsviçre Anayasası'nın 80. Maddesi, "Hayvanların Korunması" başlığını taşımakta ve hayvanın bulundurulması ve ona yapılacak muamele, hayvan deneyleri, hayvanın kullanımı, hayvan ve hayvan ürünlerinin ticareti ve hayvan kesimini saymaktadır.(<https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/en> E.T: 05/08/2024)
22. Almanya'da ise, "Çevrenin ve Hayvanların Korunması" başlıklı Anayasa'nın 20a maddesinde, "Devlet, gelecek nesillerin çıkarı için hayatın doğal temelini ve hayvanları anayasal kanunlar çerçevesinde ve kanunlar yapmak suretiyle ve yönetmeliklere uygun şekilde ve yargı kararları aracılığıyla korur" düzenlemesi yer almaktadır. (https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html E.T: 05/08/2024) Öte yandan, Fransa, Avusturya ve Brezilya Anayasaları da doğrudan veya dolaylı olarak, hayvanların anayasal korumaya sahip olduğu düzenlemeler içermektedir.
23. Hayvanların eşya, araç olarak görülmesinin ahlaki açıdan yanlış olduğu ve bu nedenle hak öznesi olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin Mahkemenizin 20/08/2024 tarihli 2021/97E., 2022/36K. Sayılı kararının karşı oyunda da ifade edildiği üzere, "*Ekvador Anayasa Mahkemesi, Hayvanların haklarını öznesi olduğunu ve hayvan haklarının kendine has özellikleri ile Ekvador anayasasının 71. maddesinde güvence altına alınan doğal haklarının spesifik bir boyutunu oluşturduğunu*" belirtilmiştir. (https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2022/36?Donemler_id=2&KelimeAra%5B%5D=hayvanlari%20koruma)
24. Tüm bu açıklamaların nedeni, hayvanların haklara sahip olması gerektiğini öne süren ahlak felsefesine ilişkin argümanların, salt teorik tartışmalardan ibaret olmadığı, birçok hukuk sisteminin, hak kavramının bir hiyerarşi biçiminde değil, insanın çevresiyle ve bu çevrenin özneleriyle karşılıklı bir etkileşim ve denge içinde olduğunu, kabul edildiğini ve bu kronolojik dizge neticesinde 5199 Sayılı Kanun'un yürürlüğe koyulduğunu gözler önüne sermektir.
25. Hayvanların hak sahibi olması gerektiğine dair tüm bu gelişmelere rağmen, 5199 Sayılı Kanun'un, amaç maddesinde yapılan değişikliğin 1. Maddesi ile, "insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla" ibaresi eklenmesinin, kanun koyucunun hem konusu hayvanların olan bir yasayı değiştirirken, çevrenin ve bu çevrenin doğal parçası olan hayvanın nasıl bir varlık olduğunu, hayvanlarla insanların bir yaşam ortağı olduğunu kavrayamadığını ve daha da önemlisi kanunun kamu yararına aykırı biçimde değiştirildiğini göstermektedir.
26. Kanun değişikliği gerekçesinden anlaşıldığı üzere, 5199 Sayılı Kanun'un, yetersiz kalması nedeniyle değiştirildiği ifade edilmekte, amaç maddesinde yapılan değişiklikle, bu yetersizliğin ortadan kaldırılacağı düşünülmektedir. Oysa, malumun ilanı niteliğinde olan ve yasama tekniğine aykırı söz konusu değişiklik ibaresiyle, halihazırda Anayasa md. 56'da yer alan devletin yükümlülüğü tekrar edilmiştir.

27. Anayasanın ikinci maddesindeki hukuk devleti gereğince, yasama işlemlerinin kişisel yararları değil kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılması zorunludur. (Anayasa Mahkemesi'nin 17.06.2015 tarihli 2014/179 E.; 2015/54 K. sayılı Kararı) Bununla birlikte, hukuk devleti ilkesinin gereği olan belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri, yürürlüğe konulan kanunun uygulanmasını gerektirir.
28. İptali istenen yasanın komisyon görüşme tutanaklarından ve genel kurul görüşmelerinden anlaşıldığı üzere, değişiklik teklifinin bir kamu yararı amacına sahip olmadığı, eğer bir değişiklik yapılmak isteniyor ise, yasanın uygulanmasına yönelik idari tedbirlerin alınmasının zorunlu olduğu, yasanın yürürlüğe girdiği 2004 yılından beri hiç veya kötü bir biçimde uygulandığı dile getirilmiştir. Öte yandan bu husus, yasanın amaç maddesindeki değişiklikten anlaşıldığı üzere kanun koyucunun da kabulündedir.
29. Dolayısıyla kamu yararını ve devletin hayvanların korunması için sahip olduğu pozitif yükümlülüğü gerçekleştirmek için öncelikle mevcut yasanın uygulanması gerektiği, böylelikle uygulanmayan bir yasanın adıyla çelişki oluşturan bir değişiklik meydana getirerek, insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla ibaresiyle, bazı hayvanların öldürülmesi neticesini doğuran bir değişikliğin, kamu yararı amacı taşıdığı söylenemez.
30. Çünkü, esas sorun iptali istenen yasanın değişiklik öncesinde, insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmeden uygulanması değil, kanunun uygulanmaması, hayvanları koruma yükümlülüğü bulunan devletin, insan, hayvan ve çevre sağlığı için kamu hizmeti görevini ifa etmemesi ve buna karşın ilgili idari mercilere herhangi bir yaptırım uygulanmamasıdır.
31. Kanunun amacına bir koşul ibaresi eklenerek, özel olarak hayvanların korunması amacını, belirsiz bir kayıt ifadesiyle etkisiz kılacak yaygınlık ve kanunun *ratio legis*'iyle açıkça çelişki içerisinde bulunan ihtilafli kural, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

Cb) 7527 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un, 2.,3.,4.,5., Maddelerinin Anayasa'nın 2., 17., 38., 56., 63., 90., 135. Maddelerine Aykırılığı

32. 7527 Sayılı Kanun'un 2. Maddesi ile 5199 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) ve (j) bentleri aşağıdaki şekilde ve (k) bendinde yer alan "ve hayvanların rehabilite edileceği" ibaresi ", hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği" şeklinde değiştirilmiştir.
33. 7527 Sayılı Kanun'un 3. Maddesi ile 5199 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının "Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir."

biçimindeki **(b) bendi yürürlükten kaldırılmış**, (d) bendinde yer alan “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi “hayvanları sahiplenmek” şeklinde ve (j) bendinde yer alan “ve güçten düşmüş hayvanların korunması” ibaresi “hayvanların sahiplendirilinceye kadar bakılmaları” şeklinde değiştirilmiştir.

34. 7527 Kanun'un **4. Maddesi ile** 5199 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanununda öngörülen durumlar dışında” ibaresi “kanuni istisnalar hariç” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “çevreye olabilecek” ibaresi “insan ve çevre sağlığı için oluşabilecek” şeklinde ve “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde, dördüncü fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde ve altıncı fıkrasında yer alan “hayvanlara bakan veya bakmak” ibaresi “hayvanları hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek” şeklinde değiştirilmiştir. “Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir ve rehabilite edilen köpekler, **sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.**”
35. 7527 sayılı Kanunun **5. maddesiyle** 5199 sayılı Kanunun 13. maddesinde yapılan değişiklikle eklenen ilk fıkra şu şekildedir: “Bakımevine alınan köpeklerden; insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olanlara 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbir uygulanır.” (5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun hayvan refahı başlıklı 9. maddesinin 3. 1 fıkrası metni şöyledir: “(3) Hayvanlara ötenazi yapmak yasaktır. Ancak, a) Hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında, b) Akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi ya da eradikasyonu amacıyla veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda, c) Davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda, veteriner hekim tarafından ötenazi yapılmasına karar verilebilir. Ötenazi işlemi veteriner hekim tarafından veya veteriner hekim gözetiminde yapılır.”) 13. Maddenin ikinci fıkrası ise şu şekildedir: “Yerel yönetimler sahipsiz köpeklere ilişkin yürüttüğü iş ve işlemlerde Bakanlar Kurulunun 28/8/2003 tarihli ve 2003/6168 sayılı Kararı ile onaylanan Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında gerekli idari tedbirleri almaya yetkilidir.”
36. 7527 Sayılı Kanun'un 2.,3.,4.,5., maddeleri Anayasa md.2'de yer alan demokratik ve sosyal hukuk devleti ilkesini ihlal eder niteliktedir. Mahkemenin kararlarında da belirtildiği üzere, “*Hukuk devletinin en önemli ilkelerinden biri de ölçülülük ilkesidir. Kanun koyucu, düzenlemeler yaparken ölçülülük ilkesiyle bağlıdır*” veya “*Kanun koyucunun bu takdir yetkisini hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesine uygun olarak kullanması gerekir*”. Bu ilkenin sağlandığını test eden, 4 ölçüt ile iptali istenen maddelerin Anayasa'ya aykırı olup

olmadığı tespit edilebilir. Bunun için, **aracın takip edilen amaca hizmet edip etmediği**, ikinci adımında aracın amaca ulaşmak konusundaki **elverişliliği**, üçüncü adımında gösterilen amaca ulaşmada kullanılan aracın **gerekli ve zorunlu olup olmadığı**, diğer bir deyişle kamu makamlarının, objektif olarak değerlendirildiğinde ulaşılmak istenen sonuca daha yumuşak bir araçla ulaşmasının mümkün olup olmadığı, son adımında ise araç ile hizmet ettiği amaç arasında **orantılılığın**, yani aracın hizmet ettiği amacı gerçekleştirmekten fazlasına müdahalede bulunup bulunmadığı, iptali istenen yasa hükümleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

Cc) 7527 Sayılı Kanun'un 3. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı:

37. İptali istenen yasanın 3. Maddesi ile, "Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir." Bendi ilga edilerek, kamuya evcil hayvanların yaşamlarının desteklenmesine ilişkin ödev yükleyen ilke kaldırılmıştır.
38. AY md. 17, 56, 63 karşısında, Devletin, hayvanların yaşam hakkına yönelik müdahale etmeme (negatif) yükümlülüğü bulunduğu gibi, çevrenin korunması ve böylelikle insanın sağlıklı biçimde yaşamını devam ettirebilmesi için pozitif yükümlülüğü vardır. Bu iki yükümlüğü ortadan kaldıracak her yasal düzenleme, Anayasanın ihlali anlamına gelir.
39. 5199 sayılı kanundaki hayvan bakımevi tanımı, Bakanlıktan izin alınmak suretiyle kurulan ve hayvanların rehabilite edileceği bir tesis iken, iptali istenen yasa ile hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği bir tesisi biçiminde değiştirilmiştir.
40. Ancak iptali istenen madde ile evcil hayvanların yaşama özgürlüklerinin bulunduğu ilkesi ilga edilerek, sahipsiz hayvanların korunmasına yönelik kamunun pozitif yükümlülüğü ortadan kaldırılmıştır. Böylelik, sahipsiz veya güçten düşmüş, tüm evcil hayvanların öldürülmesine ilişkin her türlü işlemin kamu gücüyle yapılabilmesinin önü açılmak istenmiştir.
41. Oysa, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun amacına ilişkin 1. Maddesinde yer alan, "Hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır." Düzenlemesi, yine yasanın kendi içinde bulunan bir madde ile ortadan kaldırılmaktadır. Yasanın amacı ile çelişki oluşturacak biçimdeki iptal hükmü, AY md 2., 5., 17., 56 ve 63., maddesine aykırıdır. Bu husus, iptali istenen hükümle ilintili olan 4. Maddede, köpeklerin bakımevine kapatılması düzenlemesinde, daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır.

Cd) 7527 Sayılı Kanun'un 4. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı:

42. İptali istenen 4. Madde ile sahipsiz veya güçten düşmüş köpeklerin, sahiplendirilinceye kadar bakımevinde tutulması düzenlenmektedir. Değişikliğin önceki halinde bulunan, yakala-kısırlaştır-alındığı yere bırak yöntemi terk edilerek, "yakala ve sahiplendirilinceye kadar tut" yöntemi düzenlenmiştir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, iptali istenen bu üç hüküm de hayvanların, özelde köpeklerin fizyolojik ve psikolojik yapısına ilişkin bilimsel verilerle, terk edilen yöntemin insan ve çevre sağlığı için güncel en uygun yöntem olduğu gerçeği göz ardı edilerek, sokak hayvanlarının sayısının kontrol altına alınması için terk edilen yöntemi uygulamayan idarenin, köpekleri bakımevine kapatarak sayıyı kontrol altına alabileceği yanılıgısına dayanılarak düzenlenmiştir. Yasa, bu yönüyle rasyonaliteden uzaktır.
43. Öncelikle, düzenleme köpek sayısını kontrol altına almakta elverişsizdir. Çünkü, hayvanların ticarete konu edilmesiyle ilgili mevcut değişiklikte hiçbir önlem alınmamıştır. Ayrıca, söz konusu hüküm ile yerel yönetimler, sokakta yaşayan hayvanları ancak bakımevine aldıktan sonra rehabilite edeceklerdir. O halde, yasa rehabilitasyonu, bakımevine tutma şartına bağladığı için kanun gerekçesinin aksine, köpek sayısını kontrol etmekte işlevsizdir. Öte yandan, 5199 Sayılı Kanun'un yürürlüğe koyulduğu 2004 yılından beri, 1400 civarındaki belediyenin yalnızca yaklaşık 300ünde bakımevi bulunduğu dikkate alındığında, köpeklerin sahiplendirilinceye kadar tutulacağı bir fiziki imkan yoktur. Ancak, hayvanların kısırlaştırılması ve aşılması, yerel yönetimlerle bakanlığın uygun alt yapıyı oluşturmasını bekleyemeyecek kadar önemlidir. Bununla birlikte böyle bir altyapının kurulması yalnız zaman bakımından elverişsiz olmayıp, kamu kaynaklarının savurganca kullanılması sonucunu doğuracaktır. Çünkü değiştirilen 5199 Sayılı Kanun'un 6. Maddesinin 4. Fıkrasında yer alan yakala-kısırlaştır-aşılma-yerine bırak yöntemi, yalnız hayvan sayısının, hayvan ve insan sağlığı için en uygun bir yöntem olması nedeniyle değil, kamu kaynaklarının da en etkili biçimde kullanılmasını sağlayan bir yöntemdir
44. Yakala-kısırlaştır-bakımevinde tut modelinin Anayasa'ya aykırı olduğu şu yönden de ifade edilebilir:

a. Hayvan Hakları ve Refahı Bakımından:

- i. Bir köpeğin, sahiplendirilinceye kadar barındırılması için bakımevine kapatılması hem hayvanın doğasına hem de Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa, BM Sözleşmeleri ile Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne aykırıdır.** Çünkü, acı çekme ve hissedebilme yetileri bulunması nedeniyle yaşam ve acı çekmeme hakkına sahip köpekler, kalabalık bir alanda yaşayacak fiziksel ve psikolojik özelliklere sahip değildir. Oysa bu düzenleme, köpeklerin toplu biçimde bir arada yaşamaya uygun hayvanlar olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu hususta Komisyon çalışmalarında da ifade edildiği üzere, köpeklerin bakımevine kapatılmasının bilimsel sonuçları şunlardır:

- Hayvanlar için gürültüye ve enfeksiyonların birbirine nakline neden olacak, yeni pandemi riskleri oluşturacaktır.
 - Bakımevleri bölmelere ayrılmış olsa da bu kadar çok dişi ve erkek köpeğin bir arada tutulabilmesi mümkün değildir, hayvanlar için ciddi stres nedenidir.
 - Kısırlaştırmadan dişi ve erkek köpeklerin aynı alanda tutulması imkansızdır.
 - Yer ve mama nedeni ile oluşacak **kavgalar yüzünden her gün onlarca köpek ölecektir.**
 - Bu alanları temizlemek, dezenfekte etmek, mama ve su dağıtımı imkansızdır.
 - Strese giren köpeklerin ruh sağlıklarının bozulması nedeniyle artacak agresyon ve havlama nedeni ile çevredeki insan ve hayvanlar da rahatsız olacaktır.
- ii. **Böylesi bir düzenleme, sahipsiz köpeklerin, kamu gücü ile sürekli biçimde acı ve ıstıraba maruz bırakılması, henüz toplama anında bir çoğunun yüksek anestezi dozu nedeniyle ölmesi anlamına gelmektedir.**
- iii. Tüm bu sonuçlara yol açacak bir yasal düzenleme ile Sui generis hak özneleri olduğuna dair anayasal yorum yapılabilecek hayvanların AY md. 56, 63 ve Uluslararası hukukta yer alan düzenlemere göre hakları ihlal edilecektir.

b. Çevre Hukuku, İnsan Sağlığı ve Kamu Kaynakları Bakımından:

- iv. Türkiye'nin çevresel koşulları nedeniyle kır ile kentlerin iç içe bulunması ve sokak hayvanlarının, yaban hayatı ile insanların yaşam alanları arasında gördüğü bir bariyer işlevi vardır. İptali istenen 4. Madde ile sokakta yaşayan köpeklerin bakımevlerine kapatılmaları neticesinde, bu bariyer ortadan kalkacak ve yasanın gerekçesinde belirtilen **zoonoz hastalıklar artacak, yabanda yaşayan hayvanlar yerleşim yerlerine girerek, insanlarla karşı karşıya gelecektir.**
- v. Köpeklerin bakımevine alınması, veteriner hekimlerin ortaya koyduğu **vakum etkisi meydana gelecek ve kısırlaştırılmamış köpeklerin, boşalan alanlara yönelmesine ve üreme oranlarının artmasına neden olacaktır.**
- vi. 7527 Sayılı Kanun ile hayvanların üretiminin, satış ve ticaretinin yasaklanmaması ve buna ilişkin bir tedbir alınmaması nedeniyle, sokakta yaşayan hayvanların büyük çoğunluğunun terk edildiği göz önüne alındığında, **hayvan sayısının kontrol altına alınması için bakımevinde tutmanın elverişsiz olduğu, üstelik köpeklerin bakımevinde tutulması nedeniyle yapılacak kamu harcamasının, terk edilen yöntemin çok daha üzerinde olacağı, bu nedenle kamu yararına aykırı biçimde kamu kaynaklarının yanlış ve gereksiz harcanması sonucu meydana gelecektir.**
- vii. İptali istenen **yasa hükmünün, rasyonel hukuk kurallarına ve bilimsel verilere dayanmadığı açıktır.** İptali istenen yasa hükmünün aynısını uygulayan Romanya, sokak köpeği popülasyonunu kontrol altına alamamış, yukarıda izah edilen sonuçlar meydana gelmiştir (library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/11281-20150428.pdf?utm_source=aposto, <https://aposto.com/s/hollanda-aldigi-yere-birakti-romanya-oldurdu-ama-onunu-alamadi>).

Ce) 7527 sayılı Kanunun 5. Maddesinin Anayasaya Aykırılığı:

42. Kamusal alan, merkezine günlük hayatın ortak mekânlarını alarak oluşan bir müşteregi temsil eder. Bu müşterek, yaşamayı bedeninin biyolojik varoluşunun ötesini taşıyan ortak bir varoluş halidir. Söz konusu ortaklık yalnızca mekânın çıplak varlığını ifade etmez; diyalektik bir oluş halini, mekanla canlılar, canlıyla canlılar ve canlılarla çevresi arasında kurarak adeta onun varlığını yaratır. Hukuk bu oluş halini farklı boyutlarıyla kavramsallaştırarak konu edinirken, bu kavramların hemen hepsinde sosyolojinin, antropolojinin, biyolojinin, ekolojinin, fiziğin, arkeolojinin tarihsel kökenlerini ve anlam kümelerini de içine alır. Çünkü hukuk, toplumsal hayatın düzenlenmesi işidir. Toplumsal alan, dönüşümü ve değişimi, kırılmaları ve yükselişleriyle bir devingenliği de ifade ettiğinden hukukun özellikle kamu düzeni ile ilişkisini gündelik yaşamın tarihselliğinde ve devingenliğinde kurması gereklidir.
43. Geç kentleşmenin ve kentlileşmenin bir sonucu oluşan kentsel yaşam pratiğinin müşteregi, kent yaşamına adapte olmak, dahil olmak, kent yaşamının kendisi olmak için emek piyasasında yer edinmek zorunda kalan insan ihtiyaçlarıyla donatılırken, başka bir yandan da adaptasyonla varoluş mücadelesi arasında sıkışıp kalan ve bugünün kentlerini var eden diğer canlıları da kapsadı. Bu müşterek, bugünün kentsel kamusal hayatının “birlikteliğini” hayvanlarıyla birlikte kurdu. Bu nedenle sahihsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Devlet, Anayasa hükmü gereği hüküm ve tasarrufu altındaki yolları, sokakları, köprüleri, meraları, kışlakları, ormanları koruma ve yaşatma yükümlülüğü altındadır. Hüküm ve tasarruf yetkisi, kullanma ve yararlanmayı içerirken, yok etme yetkisini içermez. Bu yetki, aynı zamanda sahihsiz şeyler için de geçerlidir. Diğer bir deyişle, sahihsizlerin bir güvencesi de özel mülkiyet rejiminin yok etme gücü karşısında devletin hüküm ve tasarrufunda olup korunmaktır.
44. Anayasaya göre, sokağın ekosistemi, özel mülkiyet rejiminin yok etme gücüne karşı devlet koruması ve kontrolünde korumaya alınmıştır. Yaşadığımız coğrafyada insanın hayvanlarla ve özellikle de köpek ve kedilerle kurduğu ilişkinin tarihselliği bir yana, bu tarihsellikle şekillenen günümüz kentlerinin evsiz hayvanlarıyla yaşayan sokak ekosistemi kamusal düzeninin bir parçasıdır ve bu düzenin koruyucusu ve yaşatıcısı Anayasaya göre devlet olmak zorundadır. **Anayasanın 2. Maddesinden sonra, 5. Maddesindeki refah ve huzur toplumunu devletin sağlaması görevi, 17. Maddede belirtilen manevi varlık, 56. Maddede bunun ancak sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkıyla sağlanabileceği ve bunu korumanın da hem devletin hem vatandaşların görevi olduğu bütününde, anayasal/kamusal/toplumsal çevre-insan-hayvan ilişkisinin ve mutluluğunun ancak toplamının tamamının korunması ve birlikte varolmalarının sağlanması dizgesinde mümkün olabileceğini ortaya koymaktadır.** Bu yönüyle anayasamız ekosantrik perspektife henüz tam olarak ulaşamamış olmakla birlikte, antroposantrik düzlemde de olsa bu doğal bütünün bir aradalığını ve bütünü korumanın pozitif yükümlünün devlette olduğunu ifade etmekte, hak ve ödevler mekanizmasını bu düzlemde

kurmaktadır. Bu nedenle, sokak hayvanlarının rehabilite edilmesini, kısırlaştırılmalarını ve sokaklarında sağlıklı bir şekilde yaşamalarını sağlayamayan devletin bir sosyal devlet olmadığı açıktır. Düzenlemenin bu nedenle de iptali gerekir.

45. 5199 sayılı Kanunun 13. maddesinde 7527 sayılı Kanunun 5. maddesiyle yapılan değişiklikle eklenen ilk fıkra şu şekildedir: “Bakımevine alınan köpeklerden; insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olanlara 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbir uygulanır.”
46. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun hayvan refahı başlıklı 9. maddesinin 3. 1 fıkrası metni şöyledir: “(3) Hayvanlara ötenazi yapmak yasaktır. Ancak, a) Hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında, b) Akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi ya da eradikasyonu amacıyla veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda, c) Davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda, veteriner hekim tarafından ötenazi yapılmasına karar verilebilir. Ötenazi işlemi veteriner hekim tarafından veya veteriner hekim gözetiminde yapılır.”
47. Bütün kamu hukuku işlemlerinde kamu yararı amacının güdülmesi esastır. Bunun şartlarından biri de işlemlerde güdülen amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçların amaçla tam olarak uyumlu olması şeklinde ifade edilebilecek olan **ölçülülük ilkesidir**. Öte yandan sayın Mahkemenizin Anayasa’ya aykırılığı ileri sürülen normların hukuk devleti ilkesine uygunluğunu incelerken de “ölçülülük ilkesi”ni kullandığını hatırlatmak isteriz. Ölçülülük ilkesinin temelinde hukuki ilişkilerin adaletli, dengeli ve ölçülü bir şekilde düzenlenmesi düşüncesi yatmaktadır. Sayın Mahkemeniz çeşitli vesilelerle, “Hukuk devletinin en önemli ilkelerinden biri de ölçülülük ilkesidir. Kanun koyucu, düzenlemeler yaparken ölçülülük ilkesiyle bağlıdır” veya “Kanun koyucunun bu takdir yetkisini hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesine uygun olarak kullanması gerekir” ifadelerini kullanmaktadır. Nitekim Anayasanın 2. maddesinde gösterilen hukuk devleti ilkesi her türlü yasama işlemi bakımından da bir değerlendirme ölçütüdür. Bir işlemin bu ilkenin gereklerini sağlayıp sağlamadığı hususu dört adımdan oluşan bir testle sınanabilir. Testin ilk adımında aracın takip edilen amaca hizmet edip etmediği, ikinci adımında aracın amaca ulaşmak konusundaki elverişliliği, üçüncü adımında gösterilen amaca ulaşmada kullanılan aracın gerekli ve zorunlu olup olmadığı, diğer bir deyişle kamu makamlarının, objektif olarak değerlendirildiğinde ulaşılmak istenen sonuca daha yumuşak bir araçla ulaşmasının mümkün olup olmadığı, son adımında ise araç ile hizmet ettiği amaç arasında orantılılığın, yani aracın hizmet ettiği amacı gerçekleştirmekten fazlasına orantısız müdahalede bulunup bulunmadığı araştırılır. Aynı zamanda amaç meşru olmalı ve bu müdahale demokratik toplumda gerekli olmalıdır.

48. Kanunun lafzından ve kabulü sürecinde gerçekleşen Komisyon ve Genel Kurul görüşmelerinden anlaşıldığı kadarıyla hükme konu köpekler üzerinde uygulanacak ötanaziyle, insan ve hayvanların 6 sağlığının korunması amaçlanmaktadır. Öncelikle ötanazi uygulamasının insan ve hayvanların sağlığının korunması amacına ne derece elverişli olduğunun tartışılması gerekir. Bu kriter bakımından yapılacak tahlil için geçmiş benzer tecrübelerle bakmak yardımcı olacaktır. Mevcut düzenlemeyle benzer uygulamanın benimsendiği Romanya örneğinde, 2000'lerin başında artan sokak köpeği popülasyonu karşısında köpeklerin öldürülmesine yönelik hukuki zemin oluşturulmuş ve birçok sokak köpeği öldürülmüştür. Bu uygulama sonrasında sokak köpeklerinin popülasyonu kısa bir süreliğine azalsa da bunların sayıları daha sonra artmış, ayrıca pahalı bir uygulama olan ötanazi için harcanan kamu kaynaklarının yüksekliği karşısında hayvanların nüfusunun artmaması için alınacak diğer önlemler için kaynak ayrılamamıştır (brary.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/11281-20150428.pdf?utm_source=aposto). **Nitekim Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Dünya Hayvanları Koruma Derneği (WSPA) zaman, bütçe ve işgücüne sahip etkin bir yönetim organizasyonu varsa, öldürme kamplarını tavsiye etmemektedir.** (WHO, WSPA, 1990. Guidelines for dog population management. World Health Organisation, Geneva. World Society for the Protection of Animals, London). Böyle bir uygulama diğer 9 bölgelerden gelen yeni köpeklerin akınıyla hızla dolan boş bir yaşanabilir alan yaratacağından, insan ve hayvanların sağlığının korunmasını sağlama amacını gerçekleştirecek elverişliliğe sahip olduğu şüphelidir. Bunun yanında, bu elverişliliğe sahip olabilmek potansiyeli taşıyan uygulamaların da önünü alma tehlikesine dahi sahiptir. Bu bakımdan sokak hayvanlarının toplatılması ve öldürülmesi hem etik açıdan kabul edilemez hem de amaca ulaşmada elverişsizdir (aynı kaynak).
49. Türkiye'de aslında konuya ilişkin etkin bir yönetim organizasyon kapasitesi bulunmaktadır. Değişiklikten önce 5199 sayılı Kanunun Madde 6 benimsenen "kısırlaştır-aşılabilir-rehabilite et ve yerine bırak" şeklindeki model sorunu çözmeye son derece elverişli, bütçe bakımından karşılanabilir ve işgücü bakımından da görece az kişinin istihdamını/çalıştırılmasını gerektiren sürdürülebilir bir modeldi. Bu modelde öngörülen yükümlülüklerin başta belediyeler olmak üzere ilgili kamu makamları tarafından yerine getirilmemesi modelin yetersizliğini göstermediği gibi bu model yerine 7527 sayılı Kanunla getirilen sahihsiz hayvanların toplatılması ve özellikle köpeklerin sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde tutulması, bakımevine alınan köpeklerden 1) insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, 2) bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da 3) sahiplenilmesi yasak olanların direkt öldürülmesi şeklindeki yeni modele geçişi gerekli ve haklı kılmamaktadır.
50. Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmiş; çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını koruma ve çevre kirlenmesini önlemenin devletin ve vatandaşların ödevi olduğu ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin daha

önce ifade ettiği üzere **hayvanlar, varlıkları itibarıyla sağlıklı ve dengeli bir çevrenin unsurlarındandır** (AYM, Esas Sayısı : 2021/97 Karar Sayısı : 2022/36). Bu karara göre, **hayvanların korunması bizzat insan sağlığını etkilediğinden, hayvan refahının gözetilmesi sağlıklı ve dengeli bir çevrenin unsurudur.** Kamu makamlarının bugüne kadar uygulamadıkları önlemlerinin faturasını şimdi sokaktaki hayvanlara kesmekle, yani bu çevrenin asli unsuru olan sokak hayvanlarını ortadan topyekün kaldırmakla, aslında kanun değişikliğinin gerekçesinde ileri sürülen sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını da çiğnemektedir. Üstelik hayvanların sokaktan toplanmasının ekolojiye vereceği zarara ilişkin pek çok bilimsel endişe gündeme getirilmiştir. Özellikle, hayvanların şehirlerde tampon bölge işlevi görerek yaban hayatı ile insanlar arasında bir bariyer oluşturduğu vurgulanmaktadır. Düzenleme, Anayasa'nın 56. maddesi bağlamında bizzat kanunun amacı olarak açıklanan insan sağlığına aykırıdır. Bu bağlamda elverişli olmamasının yanında, Anayasa'nın 56. maddesini de ihlal eder niteliktedir.

51. Öte yandan kısırlaştırma programlarının yüksek seviyelerde uygulanmasının, barınaklardaki hayvan popülasyonlarını ve ötanazi oranlarını ciddi şekilde azalttığı bilinmektedir. Hayvanların öldürülmesi, sadece kısa vadeli bir çözüm sunar ve popülasyon kontrolünde etkili değildir. Alternatif yöntemlerden başta gelen hayvanların kısırlaştırılması gibi önlemler uzun vadede daha etkili ve insandır. Bu gibi gereklilik unsuru açısından daha uygun önlemlerin varlığı, kanunun ölçülü olmadığını göstergesidir. **Dikkat çekmek gerekir ki, 7527 sayılı Kanunla getirilen değişikliklerle kamu makamlarının kısırlaştırma ve buna mali destek sağlama yükümlülükleri kaldırılmıştır. Kısırlaştırma yükümlülüğü, kısmen rehabilite etme yükümlülüğünün bir alt unsuru olarak yeni düzenlemelerde var sayılabilir.** Ancak 7527 sayılı Kanun açıkça kısırlaştırmayı bir gereklilik olmaktan çıkararak **işlevsel olduğu ispatlanmış bir tedbir/model yerine barınaklara tıkma ve nihayetinde öldürme modeline geçmiştir.**
52. Yine değişikliğin gerekçesi olarak gösterilen hayvan popülasyonunu azaltma amacı bakımından kanunun elverişli olmadığı dahi söylenebilir. Zira yeni düzenleme sadece "semptom"ları yani sokak hayvanlarını ortadan kaldırmaya yönelik olup bu hayvanların sayısının artmasının asıl müsebbibi olan merdivenaltı üretim, hayvan satışı, ticareti, sokağa terk edilmeye ilişkin hiçbir idari ve/veya cezai düzenleme getirmemektedir. Oysa ki, bu sayılanlar sorunun ana kaynağı olup gerçekten sokak hayvanları sayısını kontrol altına almak isteyen bir kanun, bunlar hakkında ciddi ve kapsamlı düzenlemelerde içermeliydi. Bu düzenlemelerden yoksun olan söz konusu kanun, Kanun'un genel amacı ve kamu yararı ile uyumlu olmadığı ve anayasaya aykırılık içerdiği çok açıktır.
53. Hayvan sayısı teklifte belirtildiği gibi 4 milyon olarak kabul edilirse dahi, mevcut barınak kapasitesi ihtiyaç duyulanan yalnızca %3'ünü (105 bin / 4 milyon) karşılamaktadır (Veteriner Hekimler Derneği raporuna göre bu sayı 6,5 milyondur. Bkz. Veteriner Hekimler Derneği

Sahipsiz Sokak Hayvanları Raporu, vethekimder.org.tr/Eklenti/19,vhd-rapor-sahipsiz-sokakpdf.pdf?0). Bu durumda toplanan hayvanlara ne olacağı sorusu, büyük bir kaygı yaratmaktadır. Kanun teklifinde belediyelere bakımevi yapması için 2028 yılına kadar süre verildiğine göre, mevcut durumda bakımevi olmayan belediye yöneticileri "öldürmek veya hapis cezası" arasında zor bir tercih yapmak zorunda kalacaktır. Özellikle kanunu uygulamayan belediye başkanları ve yetkilileri hakkında öngörülen hapis cezası düşünüldüğünde bu hayvanların belki de tamamına yakınının öldürülmek üzere toplanacakları anlaşılmaktadır. Sayılarının yetersizliğinin de ötesinde, bakımevlerinin teknik, fiziki ve tıbbi donanımlarının yetersiz oluşu daha önce yapılan çalışmalarda ortaya konulmuş sürekli bir sorundur (Çağlar, E. & Arıca, F. (2023). Geçici hayvan bakımevleri için hata türleri ve etkileri analizi (FMEA) örneği. Anadolu Çev. ve Hay. Dergisi, 8(3), 313-321). Hayvanların toplandıkları an hemen öldürülmemeleri durumunda ise bakımevlerinde kapasitenin yüzlerce kat üstünde, sağlıklı hayvanların dahi hastalandığı yahut saldırganlaştığı fazlası ile stresli koşullar ve bunun sonucunda yine hepsinin bu sebeple öldürülmesi söz konusu olacaktır.

54. Anayasaya göre, Anayasada belirtilen haller dışında haklar sınırlandırılmaz. Diğer yandan kanundan kaynaklanmayan ve kanuna dayanmayan hiçbir yetki kullanılamaz. Diğer bir deyişle, idare hukukunda "*yetkisizlik kural ve yetki istisnadır*". Yetkinin düzenleneceği kanunun anayasaya aykırı olmaması ve haklar söz konusu olduğunda da anayasada gösterilen sebepler dışında hakları sınırlandırılmaması esastır. Bu temel evrensel ve anayasal ilke, bir devletin kuruluş esaslarını oluşturur. Anayasanın 2, 17, 56. Maddelerinin, anayasanın bütünlüğü içinde ele alındığında, **hayvanların öldürülmesine neden olabilecek bir yetkinin kullanılmasına kaynak olabilecek bir hüküm olmadığı gibi, anayasal dayanaktan yoksun böyle bir yetkinin, sınırları ve dayanakları bilimsel ve teknik olarak ortaya konulamayacak takdir yetkisini idarelere vermesi de hukuka, anayasaya, evrensel hukuk ilkelerine ve uluslararası sözleşmelere aykırıdır.** Anayasa, mevcut haliyle kamu sağlığı, kamu düzeni ve benzeri herhangi bir belirsiz hukuk kavramıyla dahi sokakta yaşamını sürdüren hayvanların öldürülmesine dayanak hiçbir düzenleme içermemektedir. Söz konusu hayvanlara ilişkin tedbir, önlem, rehabilitasyon, bakım ve sağlık kontrolü yapmak idarelere verilen bir yetki olmakla birlikte bu yetkinin öznesi belli olmayan genel bir öldürme eylemine dönüştürülmesine izin veren bir yetkinin dayanağı Anayasamızda yoktur. **İdarelerin, anayasadan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanmaları mümkün değildir.** Bu nedenle de idarelerin bu kapsamda kullandıkları yetkinin denetlenmesi, işlem ve eylemlerin hukuka uygunluk denetimine tabi tutulması mümkün olmadığından bu kanun değişikliğinin idarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluk yönünden denetlenmesini esas alan **Anayasanın 125. Maddesine de açıkça aykırılık doğuracağı açıktır.** Takdir yetkisi, idarelerin hukuka uygunluk denetimine tabi diğer tüm idari işlemler gibi başta anayasa olmak üzere denetime açıktır. Bu kapsamda ele alındığında da yapılan değişikliğin anayasaya ve hukuk devletinin kuruluş esaslarına aykırı bir değişiklik olduğu belirtilmelidir.

55. Kanunun toplum üzerindeki etkileri, ölçülülük değerlendirmelerinde dikkate alınması gereken bir diğer noktadır. Kanunun uygulanması sonucu mecbur kalınacağı anlaşılan hayvanların toplu katli, kamu vicdanını da derinden sarsacak ve toplum üzerinde onarılamayacak sonuçlar doğurabilecektir. Nitekim Türk Psikologlar Derneği, sosyal medya hesabından yayınladığı açıklama ile "ötanazi" yasa teklifinin derhal geri çekilmesini talep etmiştir. Açıklamada, şiddetin, insan ve toplum psikolojisine hâkim olan model alma, genelleme, meşrulaştırma gibi çok sayıdaki psikososyal mekanizma sebebiyle yayılma eğilimine sahip olduğuna dikkat çekilmiştir. "*Sırf bu sebeple, toplumda herhangi bir sosyal grubu veya bir canlı türünü hedef alan yaygın şiddet tüm toplumu tehdit eder. Sokak hayvanlarının topluca öldürülmesini meşrulaştıran yasa teklifi, toplumdaki barış atmosferine ve insani değerlere büyük zarar vermektedir.*" ifadesiyle bu tür bir yasanın toplum üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yapılmıştır.

56. Sokak köpeklerinin artan popülasyonu bir vakiydir. Söz konusu kanunun sokak köpeklerinin sayısının artışının kamuoyunda tartışılmaya başlanmasının ardından, bunların sayısını azaltmaya yönelik bir ajandayla kanunlaştırıldığı açıktır. Bu konuda yapılan değişikliğin motivasyonu da "önceki kanunun yetersizliği" olarak ifade ediliyor olsa da kanunun değişiklik öncesi halinin öngördüğü "*al – kısırlaştır – aşıla – aldığın yere bırak*" sürecinin uygulanmadığı, başka bir deyişle kanunun yürütülmediği de kamuoyunca bilinmektedir . Bu sorunla mücadelenin yolu olarak tercih edilen, korunduğu iddia edilen hayvan yaşamına ötanaziden daha az sınır getiren, daha az zalimane, insan onuruna daha yaraşır bir müdahaleyle sorunun çözümü mümkünken; sorunu kalıcı olarak çözmekten aciz bir uygulamanın benimsenmesi ölçülülük ilkesinin elverişlilik, gereklilik ve orantılılık kriterlerine aykırı görülmelidir.

Cee) 5. Madde ile Değiştirilen 13. Maddenin İkinci Fıkrasına İlişkin:

57. 13. maddenin ikinci fıkrası şöyledir: "Yerel yönetimler sahipsiz köpeklere ilişkin yürüttüğü iş ve işlemlerde Bakanlar Kurulunun 28/8/2003 tarihli ve 2003/6168 sayılı Kararı ile onaylanan Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında gerekli idari tedbirleri almaya yetkilidir." Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin ise, "Sayılarının Azaltılması" başlıklı 12.maddesinin ilk bendinde, "Taraflardan biri, başıboş hayvan sayısının sorun yarattığını düşünürse, gereksiz ağrı, acı ve ızdırap çekmelerine sebep vermeyecek şekilde sayılarını azaltmak için uygun yasal ve/veya idari tedbirleri alacaktır." ifadesi yer almaktadır. Sözleşme metninde, üye devletlere hayvanların sayısını azaltmak için yasal ve/veya idari yöntemlere başvurma yetkisi tanınırken, Kanunla da yerel yönetime sözleşme doğrultusunda idari yaptırım yetkisi tanınmaktadır. İlgili fıkra hükmü, maddenin başlığı ve atıf yapılan uluslararası sözleşme birlikte değerlendirildiğinde, sınırları muğlak bir yetki bulunmaktadır. Söz konusu Sözleşmede var olan farklı ağırlıklardaki tedbirlerin uygulanmasına ilişkin idarenin takdir yetkisi sınırlandırılmamıştır. Yerel yönetimler bu fıkra hükmüyle, bir önceki fıkrada sadece belirli nitelikteki köpeklere uygulanacağı ifade edilerek nispeten daha sıkı şartlara

bağlanmış olan ötanazi uygulamasının getirdiği şartlar bu fıkra hükmüyle işlevsiz bırakılmaktadır.

58. Bu tedbirlerin her ne kadar söz konusu uluslararası antlaşma kapsamında alınacağı ifade ediliyor olsa da Sözleşmenin öldürme işleminin hangi şartlarla yapılacağına ilişkin (acı vermeme sorumluluğu, işlemin veteriner tarafından gerçekleştirilme zorunluluğu, anestezi kullanma zorunluluğu gibi) hükümler içerdiği, ancak hangi hayvanların bu şekilde öldürüleceğine ilişkin sınırlama içermediği görülmektedir. Sonuç olarak yerel yönetimler hayvan sayısının fazlalığından bahisle acısız olmak kaydıyla dilediği zaman sahipsiz hayvanı öldürebilecektir. Kanunla yapılması ya da yönetmelik için sınırları çizilmesi gereken hususta yerel yönetime takdir yetkisi tanınmaktadır. **Yerleşik Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre, idareye sınırları belirsiz bir takdir yetkisi tanımak, o yetkiyi tanıyan kanunun iptalini gerektirir.** Yukarıda ilk fıkra hakkında yapmış olduğumuz **ölçülülüğe ilişkin itiraz bu fıkra bakımından da geçerlidir.** Bu fıkraya dayanılarak yapılacak toplu ötanazi uygulamalarına gerekçe olarak gösterilen, ötanazinin kuduz gibi birçok salgın hastalığı önleyeceği iddiasına da kuşkuyla yaklaşmak gerekir. WOAH'nin (World Organisation for Animal Health) 2022 yılındaki raporuna göre ötanazinin kuduz gibi bulaşıcı hastalıkların azalmasına bir katkısı bulunmamaktadır "DPM, etkili ve sürdürülebilir kuduz kontrol programlarını ve diğer zoonozların kontrolünü destekler. Köpeklerin kitlesel olarak itlaf edilmesinin etkisiz ve ters etki yaratabilecek bir yöntem olduğunun bilinciyle, köpek popülasyonunun azaltılması kuduz yaygınlığının azaltılmasında etkili bir yöntem değildir. Bununla birlikte, DPM popülasyon değişimini azaltarak kuduz kontrolüne katkıda bulunabilir, dolayısıyla aşılansız bir köpek popülasyonu içinde sürü bağışıklığının sürdürülmesini destekleyebilir. Kuduz kontrolüyle en çok ilgili olan popülasyon döngüsü bileşenleri, aşısız kalma riski olan yavru köpeklerin doğumunun azaltılması ve aşılansız köpeklerin refahının ve yaşam beklentisinin iyileştirilmesidir." www.woah.org/fileadmin/Home/eng/Health_standards/tahc/current/chapitre_aw_stray_dog.pdf). Bu yönüyle de yasal dayanağa kavuşturulan toplu ötanazilerin ölçsüz bir önlem olacağı açıktır.

Cf) Veteriner Hekimlik Mesleği Deontolojisinin Yok Sayılması AY md. 2.5.17,56.135'e Aykırıdır:

59. İptali istenen, sahipsiz hayvanların sahiplendirilinceye kadar bakımevine kapatılmasıyla ilgili 4. Madde, Veteriner Hekimlik mesleğinin görevleri ile bağdaşmamaktadır.

60. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 1. Maddesine göre, Kanunun amacı, "gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamaktır" şeklindedir.

61. Veteriner hekimlerin, hayvan, halk sağlığı ve çevrenin korunması görevleri, toplumu ve çevreyi güvenli, hastalıklardan uzak bir biçimde korumak anlamına gelir. Rehabilitasyon edilen sokak hayvanları, insan ve çevre ile bir bütün oluşturur. Veteriner hekimlerin, bu bütünlüğe zarar verecek, herhangi bir işlemde bulunmaları, mesleklerinin amaçlarına ve doğasına aykırıdır. Sahipsiz hayvanların yakalanmasından, bakımevinde tutulmasına kadar uzanan bu düzenleme ile veteriner hekimler, kendi meslek amaçlarına aykırı hareket etmeye mecbur bırakılmaktadır. Çünkü iptali istenen düzenleme ile hem insan hem çevre hem de diğer hayvanların sağlığı için hiçbir bilimsel nedene dayanmayan, aksine, bu unsurlara zarar verecek sonuçlar meydana gelecektir. Bu nedenle iptali istenen madde, hayvan ve insan sağlığını korumakla görevli veteriner hekimliğin meslek doğasına ve kamu yararı amacına aykırı olduğundan AY md. 2.,5., 17., 56 ve 63'e aykırıdır.
62. İptali istenen, Hayvanların Ötanazisine ilişkin 5. Madde ile Veteriner Hekimlik mesleğinin varlık amacı, yasal bir yükümlülük ile ortadan kaldırılarak, bu mesleğe mensup olanların AY md. 17'de koruma altına alınan, kendilerini gerçekleştirme hakları ile ihlal edilmektedir.
63. 5996 Sayılı Kanun'un Hayvan Refahı ve Zootekni Başlıklı 9. Maddesine göre, Veteriner hekimlerin ötanazi kararı verebileceği durumlar, "*a) Hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında, b) Akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi ya da eradikasyonu amacıyla veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda, c) Davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda, veteriner hekim tarafından ötanazi yapılmasına karar verilebilir. Ötanazi işlemi veteriner hekim tarafından veya veteriner hekim gözetiminde yapılır.*" biçiminde sıralanmıştır.
64. 7527 Sayılı Kanun'dan önce de yürürlükte bulunan bu hükümlere göre, yukarıda belirtilen hallerde veteriner hekimin bilimsel görüşü ile bu üç halin doğru biçimde değerlendirilmesi halinde ötanazi yapılması mümkündür. Ancak iptali istenen madde ile 13. Maddenin 2. Fıkrasına, "**sahiplenilmesi yasak olanlara**" ibaresi eklenmiş olup, 5996 sayılı kanunun ilgili maddesinde bu tanıma yönelik bir açıklama bulunmamaktadır.
65. Veteriner hekimlikte ve hekimliği oluşturan bilimsel literatürde, sahiplenilmesi yasak olan hayvanların, hasta olarak nitelendirilemeyeceği, bu yasak kategorisinin bilimsel bir temeli bulunmadığı gibi, **hayvanın öldürülmesi için tıbbi ya da kanuni gereklilik sağlayamayacağı** için, idarenin meydana getirdiği bir kategorizasyon ile veteriner hekimler, bazı köpekleri öldürmeye mecbur bırakılmaktadır.
66. Oysa, hiçbir bilimsel veriye dayanmadan düzenlenen sahiplenilmesi yasak olan hayvan kategorisindeki köpekler, insan, çevre ve hayvan sağlığını tek başına olumsuz etkilememektedir. Buna dair bilimsel veri ve bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla veteriner hekimlere bir köpeğin

sırf sahiplenilmesi yasak kabul edilen gruba dahil olması nedeniyle uymakla yükümlü buldukları kanunlar ve meslek yeminleri göz önünde bulundurulduğunda ötanaziye karar vermeleri mümkün değildir. İptali istenen yasa, veteriner hekimlere, bilime aykırı bir mecburiyet yüklediğinden AY md. 2.,5.,17.,56 ve 63'e aykırıdır.

67. İptali istenen düzenlemeler 6342 Sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun'a dayanan, 13/09/2006 tarihinde yayınlanan Türk Veteriner Hekimleri Birliği Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Yönetmeliği'ne aykırıdır.
68. Söz konusu yönetmeliğin 57. Maddesine göre, *"Odalar, Paris UNESCO tarafından 15/10/1978 tarihinde resmen ilan edilen Hayvan Hakları Bildirgesinde bildirilen hayvanların saygı görme haklarına, hayvan onuruna aykırı davranış ve bütün hayvanların, insanlarca gözetilme, bakım ve korunma haklarıyla bağdaşmayan her türlü işkenceye karşı çıkar. Hayvanlara işkence yapanlar hakkında kanunî işlem uygulanır. Her oda kendi bölgesinde hayvanlara işkence yapılmasına göz yuman ya da işkenceye karışan veya vasıta olan veteriner hekimleri kovuşturup haysiyet divanına gönderir. Oda haysiyet divanları bu iddiaları Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun, hukukun genel ilkeleri ve Dünya Veteriner Hekimleri Birliğinin Meslekî Etik Kuralları ışığında özenle inceler ve gerek gördüğü işlem ve girişimleri yapar."*
69. Veteriner Hekimlik mesleğinin doğasını izah eden Yönetmelik hükmünde göre, veterinerlerin, hayvanların saygı görme hakkını gözetme, bütün hayvanların, insanlarca gözetilme, bakım ve korunma haklarıyla bağdaşmayan her türlü işkenceye karşı çıkma görevi vardır.
70. İptali istenen yasa ile sahipsiz hayvanların kedi ve köpek ayrımı olmaksızın toplatılması, yukarıda izah edilen, insanlarca gözetilme, bakım ve korunma haklarına aykırı olduğu gibi, hayvanların saygı görme hakkına da aykırıdır. Bu haklara aykırı davranışlara, iptali istenen yasa ile mecbur bırakılan veteriner hekimler, sokakta yaşayan hayvanların henüz toplanması aşamasında, kendi meslek kurallarına aykırı davranmış olacaktadırlar. İptali istenen yasa, veteriner hekimlere, bilime ve kendi meslek kurallarına aykırı bir mecburiyet yüklediğinden AY md. 2.,5.,17.,56 ve 63'e aykırıdır.

Cg) 7527 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un,15. Maddenin 2. Fıkrasının Anayasa'nın 2., 17., 38., 56., 63., 90., 135. İle AIHS md. 5'e Aykırılığı:

71. 7527 Sayılı Kanun'un 15. Maddesinin 2. Fıkrası ile "Üçüncü Kısım İkinci Bölüm başlığında yer alan "ve Hayvan Koruma Gönüllüleri" ibaresi kanun metninden çıkarılmış ve 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır."

72. Yürürlükten kaldırılan 18. Madde'ye göre "Özellikle kedi ve köpekler gibi sahipsiz hayvanların kendi mekânlarında, buldukları bölge ve mahallerde yaşamaları sorumluluğunu üstlenen gönüllü kişilere yerel hayvan koruma görevlisi adı verilir. Bu görevliler, hayvan koruma dernek ve vakıflarına üye ya da bu konuda faydalı hizmetler yapmış kişiler arasından il hayvan koruma kurulu tarafından her yıl için seçilir."
73. İptali istenen yasanın yürürlükten kaldırdığı madde, Türkiye'nin sosyo-kültürel durumunu göz önünde bulunduran bir düzenleme içermekteydi. Buna göre, toplumda yaşayan yurttaşların bir kısmının, ahlaki değerleri, inançları ve bunun gibi kişilik yapılarını inşa eden nedenler gereğince, insan türünün yaşadığı çevrenin bir parçası olan hayvanların yaşamaları sorumluluğunu üstlendiği dikkate alınmaktaydı. Anayasa md. 17 ile koruma altına alınan kişinin manevi varlığına ilişkin bu sorumluluk duygusu ile hareket eden yurttaşlar, aynı zamanda devletin, insan, hayvan ve çevreye yönelik pozitif yükümlülüğüne gönüllü biçimde destek veren kişilerdir. Bu kişilerin, idare tarafından seçildiği de ilgili maddede düzenlenmekteydi.
74. İptali istenen yasa ile, hayvanların hem yaşamlarını koruyan hem hayvanların de acı ve eziyetten korunmalarını önleyen yurttaşların öznel gelişim hakları ihlal edilmiştir.
75. Anayasa md. 17 ve AİHS md. 8 ile korunan, kişinin manevi varlığı, öznel yaşamı, devletin kendini gerçekleştirmek isteyen yurttaşlar için pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi kadar, buna müdahale etmemesini de gerektirir. Ancak, iptali istenen yasa ile hayvanları korumak ve yaşatmak sorumluluğu duyan ve yerel hayvan koruma görevlisi olma imkanı ile yerel yönetimler ile eşgüdümlü çalışan yurttaşların kendilerini gerçekleştirmek imkanı ellerinden alınmıştır. Böylelikle söz konusu yurttaşların çevrenin korunması yönünden de sağladıkları fayda ortadan kaldırılarak, Anayasa md. 56 da ihlal edilmiştir.

Ch) 7527 Sayılı Kanun'un EK-1 Maddesinin Anayasaya Aykırılığı:

76. Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan **suçta ve cezada kanunilik ilkesi** uyarınca, hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak bir şekilde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan, hukuk devletinin temel aldığı, uluslararası hukukta ve insan hakları belgelerinde de özel bir yere ve öneme sahip bulunan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Kanunilik ilkesi, özgürlüğün sınırlarının önceden bilinerek, insanın davranışlarını bu çerçevede düzenlemesini temin için benimsenmiştir.
77. Anayasa Mahkemesi'nin de ilgili kararında belirtildiği gibi "Anayasa ve ceza hukukunun temel kuralları uyarınca, kişilere ceza verilebilmesi için aranan şartlardan biri hukuka aykırı fiilin kanunda belirtilmiş olmasını, diğeri de bu fiilin o kişi tarafından gerçekleştirilmiş olduğunun

ispatlanmasını gerektirir. İtiraz konusu kuralda dağıtıcının hangi fiilleri suç sayıldığı için başkasının fiilinden sorumlu tutulduğu açık bir şekilde gösterilmediği...”(Anayasa Mahkemesi’nin 19.02.2009 tarih ve E:2006/72, K:2009/24 sayılı kararı)

78. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla, bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır.
79. Anayasa’nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede de, “...fıkra, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve ‘kusura dayanan ceza sorumluluğu’ ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuralıdır.” açıklaması yer almaktadır.
80. İptali istenilen hüküm incelendiğinde ihdas edilen suçun net ve öngörülebilir olmaması sebebiyle kanunilik ilkesine aykırıdır. Öngörülemeyen bir fiilden dolayı kişileri cezalandırmak hukuk devleti ilkesine aykırıdır.
81. Bununla birlikte, objektif sorumluluğun dışlandığı modern ceza hukuku kuralları gereği, bir kimsenin sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması gerekir. İtiraz konusu kuralda hukuka aykırı fiil belli olmadığı gibi, düzenleme kusur ilkesine de aykırıdır.
82. Meclis tutanaklarına bakıldığında, itiraz konusu hükümle ilgili olarak, ceza sorumluluğunun şahsiliğine aykırı olduğuna dair açıklamalar yapılmıştır. Hangi belediyeye ne kadar ödenek ayrılacağı belli olmadığından ve belediyelerin bunun üzerinde takdir yetkisi sınırlı olacağından, ilgili hüküm ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine de aykırıdır.5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 257. madde düzenlemesinin ötesine geçerek belediye başkanının şahsında somutlaşan cezai sorumluluk orantılı görünmemektedir. Ceza hukukunun tüm temel ilkelerine aykırılığı barındıran bu hükmün iptali gerekir.

Ci) Kanun, Uluslararası Düzenlemelere ve Uluslararası Yargısal Kararlara Aykırıdır:

83. Doğa Ana Hakları, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bir sözleşme olup, buna uygun olarak her yıl toplanan BM, yeni ilke kararları ile sözleşmeyi genişletmiştir. Sözleşmenin 4. Maddesine göre “Varlık” kavramı; ekosistemleri, doğal toplulukları, türleri ve Toprak Ana’nın bir parçası olan diğer tüm doğal varlıkları kapsar.” Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 77. Oturumunda, Doğa ile Uyum ile ilgili 13. kararını kabul etti (A/RES/77/169). Bu karar diğerlerinin yanı sıra Genel Kurul Başkanından şunları talep etmektedir: “Ekosistemleri korumanın ve muhafaza etmenin, hayvanlara, bitkilere, mikroorganizmalara ve cansız ortamlara yönelik zararlı uygulamalardan kaçınmanın, insanlığın doğayla uyum içinde bir arada

yaşamına katkıda bulunduğunu kabul eder ve Genel Sekreteri, uygulamaya ilişkin raporunda bu konuları ele almaya davet eder.” (53. genel kurul toplantısı, 14 Aralık 2022).

84. BM Genel Kurulu, 74. Oturumunda, Doğa ile Uyum konusundaki 11. kararı kabul etti (A/RES/74/224). Bu karar diğerlerinin yanı sıra Genel Kurul başkanından şunları talep etmektedir (19 Aralık 2019'da Genel Kurul tarafından kabul edilen karar):

85. 28 Temmuz 2020’de Genel Sekreterin Doğa ile Uyum hakkındaki 10. Raporu yayınlandı (A/75/266). Bu rapor küresel insan sağlığı krizi bağlamında yazılmıştır.

2010’da düzenlenen Doğa ile Uyum ile ilgili Genel Kurul’un İlk Etkileşimli Diyalogundan 10 yıl sonra yazılan, Doğa ile Uyum üzerine ilk kararın 2009’da kabul edilmesinden bu yana on yıllık program etkinliğinin anıldığı rapor, ekolojik ekonomi ve Dünya merkezli hukuk odağında, antroposantrik olmayan öğretide yerleşmiş, sonrasında 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi’nin uygulanmasında insan-merkezli den Dünya-merkezli topluma geçişteki paradigma değişiminin gösterildiği, Dünya Hukuku üzerine bazı en yeni ve umut verici ilerlemelerin ana hatlarını içermektedir. Hukuki ve politik gelişmeleri, hem resmi hem de gayri resmi eğitim girişimlerini, uluslararası öğrenim ve kamu yardım faaliyetlerini aydınlatan, mevcut raporu tamamlayıcı özel bir ek de yayınlandı.

Doğanın haklarının tanınmasına yönelik ilk adım, insan olmayan hayvanların duyarlı varlıklar olduğunu, sadece mülk olmadığını kabul etmek ve onlara saygı ve yasal tanıma sağlamaktır. Bu tür bir tanıma, özellikle insanlar tarafından en iyi bilinen ve en kolay takdir edilen hayvanlar konusunda dünya genelinde artmaktadır.

Son yıllarda, dünya genelindeki avukatlar, daha iyi yaşam koşullarına ihtiyaç duyan esaret altındaki hayvanların özgürlüğünü sağlamak için mahkeme süreçleri başlatmıştır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Nonhuman Rights Project (İnsan Olmayanların Hakları Projesi), fillerin ve şempanzelerin "kişi" olarak kabul edilmesi ve tutsaklıktan kurtarılması gerekliliğini savunarak mahkeme davaları başlatmıştır. Birçok ülke hayvanları duygusal varlıklar olarak tanımakta ve hayvan hukuku ve hayvan hakları konusunda yasal eğitim dünya çapında artmaktadır.

İnsanlar ile gezegeni paylaşan diğer duygusal varlıklar arasında barışçıl, erdemli ve uyumlu bir birlikte yaşama çağrısının küresel olarak yankı bulması sevindiricidir. Örneğin, Mayıs 2020’de düzenlenen Birinci Uluslararası Sanal Hayvan Hukuku Kongresi, 40’tan fazla ülkeden yaklaşık 2.000 katılımcı ve konuşmacı çekmiştir.

Birleşmiş Milletler, 75 yıllık tarihi boyunca sesini duyuramayanlara ses olmuştur. Şimdi, Örgüt’ün sorumluluğu, antropomorfizmden uzak bir yaklaşıma öncülük etmek ve doğal dünya adına bir ses olmak ve tüm insan ve insan olmayan türlerin yaşamlarının önemli olduğu yirmi birinci yüzyıl küresel Dünya merkezli geçişinde öncü bir rol oynamaktır.

Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesi’nin yeniden onaylanması, Sürdürülebilir Kalkınmaya ilişkin Johannesburg Bildirgesi, Dünya Uygulama Planı, Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg Uygulama Planı)’na atıfta bulunulmuş, Üçüncü Uluslararası Kalkınmanın Finansmanı

Konferansının Addis Ababa Eylem Gündemine ilişkin 27 Temmuz 2015 tarih ve 69/313 sayılı kararını da yeniden teyit edilmiştir. Bazı ülkelerin Toprak Ana'yı tüm yaşamın ve beslenmenin kaynağı olarak gördüğünü ve bu ülkelerin Toprak Ana'yı ve insanlığı birbiriyle ilişkili ve birbirine bağımlı varlıklardan oluşan yaşayan bir topluluk olarak gördüklerini kabul ederek, 17 Aralık 2016 tarihleri arasında Meksika'nın Cancún kentinde düzenlenen Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın on üçüncü toplantısı vesilesiyle doğayla uyum içinde yaşamaya ilişkin interaktif diyalogu hatırlatılmış, Yerli toplulukların doğa ve doğada yaşayan canlılar ile insanlar arasında bulunan simbiotik bağa ve karşılıklı kazanım sağlayan ilişkiye dikkat çekilmiş, bunun sonucunda oluşacak sosyal refah ve sürdürülebilir geçimin altı çizilmiş, Doğa ve toprak ana haklarına yönelik eğitim ve profesyonel faaliyetlere değinilerek, eğitimde bütünsel yaklaşım ve toplumsal farkındalığın teşvikine vurgu yapılmış, Sivil toplum, akademi, bilim adamları, yerel tarafından yürütülen çalışmaların önemsenmesinin önemi vurgulanmış, Sürdürülebilir kalkınmanın farklı bilgi dallarında disiplinler arası bağlantıların güçlendirilmesini gerektiren bütünsel bir kavram olduğunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiş, Üye Devletleri, mevcut çalışmaları ve uygun olduğu takdirde, Genel Sekreterin Doğayla Uyum hakkındaki raporlarının, uzmanların ilk sanal diyalogunun özet raporunun bulgularını ve tavsiyelerini değerlendirmeye davet edilmiştir. Ekosistemleri korumanın ve muhafaza etmenin ve hayvanlar, bitkiler, mikroorganizmalar ve cansız ortamlara karşı zararlı uygulamaları engellemek, insanlığın doğa ile uyum içinde bir arada yaşamasına katkı sağladığını kabul eder ve Genel Sekreteri, uygulamaya ilişkin raporunda bu konuları ele almaya davet etmiştir.

86. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (1992): Bu sözleşme, biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir kullanımının teşviki ve genetik kaynakların adil ve eşit paylaşımını sağlamayı amaçlar. Hayvanların korunması, biyolojik çeşitliliğin korunmasının bir parçası olarak görülür.
87. CITES (Nesli Tehlikede Olan Türlerin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme) (1973): Bu sözleşme, nesli tehlikede olan yaban hayvanı ve bitki türlerinin uluslararası ticaretinin düzenlenmesini ve kontrolünü sağlar. Hayvanların korunmasına yönelik önemli bir adımdır.
88. BM Çevre Programı (UNEP): UNEP, hayvan hakları ve refahı konusunda çeşitli projeler yürütmektedir. Özellikle yaban hayatının korunması ve habitatlarının sürdürülebilir yönetimi üzerine çalışmaktadır.
89. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE) Standartları: BM ile ilişkili olan OIE, hayvan refahı standartları belirler ve küresel düzeyde hayvan sağlığını koruma çalışmaları yürütür.
90. İspanya'nın Boğa Güreşleri Kararı (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2016) İspanya'da boğa güreşlerinin yasaklanması veya düzenlenmesi konusundaki davalarda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hayvan refahı ilkelerini göz önünde bulundurarak kararlar vermiştir. Bu kararlar, kültürel geleneklerin hayvan haklarıyla dengelenmesi gerektiğini vurgular.

91. Australia v. Japan (Whaling in the Antarctic) davasında Uluslararası Adalet Divanı (ICJ) 2014 yılında Japonya'nın balina avcılığının bilimsel araştırma amacı taşımadığını ve bu nedenle durdurulması gerektiğine karar verdi. Bu karar, deniz canlılarının korunması ile türlerin yaşamlarının korunmasına dair kurallar koymaktadır.
92. Case Concerning Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay) davasında Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), çevresel etkilerin değerlendirilmesi ve çevresel zararların önlenmesi konusunda devletlerin yükümlülüklerini vurguladı. Bu karar, çevre koruma ve doğal yaşam alanlarının korunması açısından önemlidir.
93. International Court of Justice (ICJ) - Gabčíkovo-Nagymaros Project Case davasında, çevresel sürdürülebilirlik ve çevresel zararların önlenmesi konularında devletlerin yükümlülüklerini belirtti. Bu dava, çevre koruma ve biyolojik çeşitliliğin korunması açısından önemli bir emsal teşkil etmektedir.
94. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (ECHR) "Gorilla Case" davasında 2020 yılında, Viyana Hayvanat Bahçesi'nde bir gorilin kötü muameleye maruz kalması üzerine açılan davada, mahkeme hayvanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerektiğine ve hayvanların refahının korunmasına yönelik standartların sıkılaştırılması gerektiğine karar verdi.
95. Sentencia T-622 de 2016 (Colombia) Kolombiya Anayasa Mahkemesi, Atrato Nehri'ni hukuki bir kişi olarak tanıyarak, nehrin haklarını ve koruma önlemlerini belirledi. Bu karar, çevre ve yaban hayatının korunmasına yönelik önemli bir hukuki adım olarak kabul edildi.
96. Wildlife Conservation Case (South Africa) Güney Afrika Anayasa Mahkemesi 2016 yılında, yaban hayatı ticaretini ve yasadışı avcılığı engellemek amacıyla sert koruma önlemleri getirdi. Bu karar, yaban hayatının korunması ve sürdürülebilir çevre politikalarının uygulanması açısından önemli bir örnek teşkil etti.
97. International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) - Southern Bluefin Tuna Cases (Australia and New Zealand v. Japan) davasında Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, devletlerin sürdürülebilir balıkçılık ve deniz yaşamının korunması yükümlülüklerini belirledi. Bu davada, deniz canlılarının korunması ve sürdürülebilir deniz kaynakları yönetimi açısından kurallar konulmuştur.
98. International Court of Justice (ICJ) - Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area (Costa Rica v. Nicaragua) davasında Uluslararası Adalet Divanı (ICJ) 2015 yılında çevresel etkilerin değerlendirilmesi ve doğal yaşam alanlarının korunması konularında

devletlerin yükümlülüklerini vurguladı. Bu dava, çevre koruma ve biyolojik çeşitliliğin korunması açısından önemlidir.

99. Ekvador Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu 2022 yılında “Maymun Estrellita” kararında çok önemli ilkesel kararlar almış, hayvanları hak öznesi olarak kabul etmiştir. Karara göre “ekolojik organizasyon katmanları içerisinde bir hayvan temel bir ekolojik organizasyon birimidir ve Doğa’nın bir unsuru olarak, Doğa’nın hakları ile korunur ve içsel bir bireysel değere sahiptir. Bu anlamda mahkeme hayvanların yalnızca ekosistemsel bir bakış açısıyla veya insanların ihtiyaçlarına yönelik olarak değil, esas olarak bireyselliklerine ve içkin değerlerine odaklanan bir bakış açısıyla korunması gerektiği uyarısında bulunur.

100. Tüm bu sebeplerle, 7527 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un, 1.,2.,3.,4.,5.,15., EK-1 Maddelerinin Anayasa’nın 2., 7. 17., 38., 56., 63., 90., 125., 135. 168. Maddelerine Aykırı olduğu görüşünderiz.

D.İVEDİLİKLE YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA KARARI VERİLMESİ GEREKMEKTEDİR:

101. İptali talep edilen 7527 Sayılı Kanun, yürürlüğe girdiği 02/08/2024 tarihinden itibaren, yasanın gündeme alındığı 05/09/2024 tarihine kadar kamu yararına aykırı olan, telafisi mümkün olmayacak sonuçlara yol açmış olup, **bu konuda Baromuza yapılan ihbarlar ve haricen tespit ettiğimiz vakalar, Ek-1’de mahkemenin dikkatine sunulmuştur.**

102. Kamu yararı taşımayan iptale konu yasa nedeniyle, sayısını tespit edemediğimiz fakat Ek-1’de görüleceği üzere **yüzlerce hayvan ölmüş, C. Başlığında yasanın niçin esas yönünden Anayasa’ya aykırı olduğunu tespit ettiğimiz neticeler meydana gelmiş ve yasa yürürlükte kaldığı her geçen gün, bu neticelerin meydana geleceği öngörülmektedir.**

103. **Yüzlerce hayvanın ölmesi ve eziyete maruz kalmasının önlenmesi, ancak ve ancak Anayasa Mahkemesi’nin yürürlüğü durdurma kararı vermesi ile mümkün olacağından, Anayasa’ya açıkça aykırı olan ve iptali istenen hükmün iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüğünün de durdurulması gerektiği kanaatine varılmıştır.**

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME:

Ankara Barosu olarak, mahkeme arkadaşı (amicus curiae) sıfatı ile sunduğumuz görüşümüzün gözetilerek,

7527 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten, Anayasa Mahkemesi gündemine alındığı tarihe kadar **yüzlerce hayvanın ölmesi ve eziyete maruz kalması nedeniyle**, bu tarihten sonra da telafisi imkansız zararların devam etmemesi için yürürlüğün durdurulması kararının verilmesi ve yasanın yukarıda gösterilen nedenlerle esastan iptal edilmesi gerektiği kanaatini Mahkemenin görüşlerine sunarız.

Ek-1: Yasanın yürürlüğe girdiği günden, bu güne dek meydana gelen ölüm ve eziyet olayları

Ankara Barosu Başkanlığı Adına
Baro Başkanı Av. Mustafa Köroğlu

5199 sayılı Yasadaki Değişikliğin Yürürlük Süreci İle Birlikte Son 1 Ayda Yalnızca Sosyal Medyaya Yansıyan Sokak Hayvanlarına Yönelik Eziyet ve Ölüm Vakaları

1. 29.07.2024 tarihinde, Hayvanları Koruma Kanunu'na getirilen yeni düzenlemeler TBBM Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edildikten sonra Bartın'da bir apartmanın önüne yavru kedi kafası bırakıldı. İlgili haber bağlantısı:
<https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/kan-donduran-vahset-bartinda-bina-onune-kesilmis-kedi-basi-birakildi-2232484>

2. 01.08.2024 tarihinde Kayseri ili Hacılar Hayvanları Koruma Derneği Başkanı Aysel Tunalıoğlu'nun ikamet ettiği apartmanın bahçesinde beslediği yavru kedilerden biri kafası kesili halde bulundu. Bu durum hayvanlara yönelik şiddetin en vahşi hallerinden olmanın yanı sıra aynı zamanda da hayvan hakkı savunucularına gözdağı niteliği de taşımaktadır. İlgili haber bağlantısı:

<https://www.ntv.com.tr/turkiye/kayseride-kafasi-kesilmis-yavru-kedi-bulundu,UYgshEb1Bkm3bEAwjTG2Sg#:~:text=Kayseri'de%20yavru%20bir%20kedi,birini%2C%20kafas%C4%B1%20kesilmi%C5%9F%20olarak%20buldu>

3. **1 Ağustos 2024** - Giresun'un Tirebolu ilçesinde pek çok köpek cesedi bulundu. Öldürülen köpeklerin olayın gönüllüler tarafından fark edildiği 01.08.2024 tarihinde henüz gerçekleştiği köpeklerin yeni öldürülmüş oldukları tespit edildi.

4. **2 Ağustos 2024** - Bursa ili Gürsu ilçesinde, sokakta yaşayan köpekler gece vakti, veteriner hekim dahi olmaksızın gerekçesiz, hukuksuzca ve usulsüzce ve hatta eziyet ile toplatılarak belediye barınak / bakımevine gönderildi.

5. **3 Ağustos 2024** - Ankara Keçiören Belediyesi tarafından kısır, aşılı ve küpeli köpekler onlara bakan gönüllülerin itirazlarına rağmen toplanarak usule aykırı bir şekilde barınak/bakımevine gönderildi.

6. **3 Ağustos 2024** - Adana'da çok sayıda öldürülmüş kedi ve köpek bulundu. Hayvanların zehirlenerek öldürüldükleri tespit edildi. İlgili erişim bağlantısı:

<https://www.instagram.com/reel/C-KQOIJubow/?igsh=MThnbmh3b3YyMjc1>

7. **5 Ağustos 2024-** Düzce Yayakbaşı Gölü etrafındaki merada, öldürdüğü köpeği patpat aracına koyarak bölgeden uzaklaşan şahıs merada çobanlık yaptığını ve köpeklerden rahatsızlık duyduğunu, bu sebeple havaya ateş ettiğini ve ilerleyen dakikalarda köpeklerden bir tanesini öldüğünü itiraf etti. İlgili video bağlantısı:

<https://x.com/bipativer/status/1820554476794617971>

8. **6 Ağustos 2024** - Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Niğde Belediyesi Geçici Hayvan Bakımevi'ndeki köpeklerin, ölüm şekli henüz belirlenemeyen ancak tanık anlatımlarına göre, tanıkların, kedi ve köpeklerin yapılan enjeksiyon sonucunda ağız ve burunlarından kan gelerek öldürüldüğü, bu öldürme eylemlerinin uzun sürdür devam ettiği ve her gün düzenli olarak öldürüldükleri iddia edildi ve ölen hayvanların toplu mezarlara gömüldüğü görüldü. Konuyla ilgili savcılığa suç duyurusunda bulunuldu ve aynı zamanda ilgili İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından tahkikat başlatıldı. Görüntülerin yer aldığı mezarlığın çevresinde içi boş kanlı koliler bulundu. Köpeklerin çoğunun gömülmeden çukura atıldığı, gönüllü vatandaşların her gün yeni köpeklerin buraya atıldığını gördükleri ve video kaydı aldıkları tespit edildi. İlgili haber bağlantısı:

<https://www.t24.com.tr/haber/nigde-belediyesi-nin-barinaginda-uyutulan-kopeklerin-topluca-gomuldugu-goruntulendi-avukatlar-suc-duyurusunda-bulundu,1178003>

9. **7 Ağustos 2024-** Samsun Atakum'da mahallelinin baktığı kısırlaştırılmış ve küpeli köpekler, mevzuata aykırı biçimde yakalanarak üzerinde “köpek özel hareket (KÖH)” yazan belediye aracına koyuldu ve barınağa kapatıldı. İlgili video bağlantısı:

https://www.instagram.com/reel/C2QTL_UsDkE/?igsh=MWRsOWlldHIzd3E0cA==

10. 8 Ağustos 2024- Ankara Altındağ Belediyesi Geçici Hayvan Bakımevi arkasında, yarı gömülmüş ya da hiç gömülmeden atılmış halde bulunan köpek cesetlerine rastlandı. Yoğun kokunun geldiği alanda köpeklerin bir kısmının jandarma eşliğinde örnekleri alınarak Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsüne gönderildi. Hayvanların gömülmeden çevreye atılmasının halk sağlığını tehdit ettiği, köpeklerin üzerinde darp cebir izi olmamasına ve yapılan nekropside hayvanların trafik kazasından öldüğüne dair bulgu olmamasına rağmen, soruşturulan Veteriner İşleri Müdürü ölü bulunan köpeklerin “trafik kazası sonucu ölen köpekler” olduğunu iddia etti. Üstelik ölen köpeklerin bir kısmının bakımevinde yaşayan köpekler olduğu yani trafik kazası nedeniyle ölen köpeklerin şehirden alınarak buraya gömüldüğü iddiasının gerçeğe tamamen aykırı olduğu tespit edildi. İlgili haber bağlantısı:

<https://t24.com.tr/video/ankara-altindag-da-kopek-cesetleri-bulundu,60760>

11. 8 Ağustos 2024- Bartın merkeze bağılı Orduyeri mahallesinde bir köpek hedef tahtası olarak kullanılarak av tüfeğiyle yirmi ayrı yerinden vuruldu. İlgili haber bağlantısı: <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/bartinda-silahla-vurulan-sahipsiz-kopek-ameliyat-edildi/3300237>

12. 8 Ağustos 2024- Ordu'nun Fatsa ilçesinde Belediye görevlisinin yakalama ipi ile boğazını boğarcasına sıkığı, yerden yere vurup dakikalarca sürükleyerek ve işkence ederek toplama aracına aldığı köpek barınağa kapatıldı. İlgili video bağlantısı:

https://www.instagram.com/reel/C1mRi6eI_zJ/?igsh=MWhhM2czdTnpajZrNQ==

13. 8 Ağustos 2024 - Ankara Altındağ'da yaşlı bir kadının baktığı köpekler belediye tarafından toplanarak barınağa kapatıldı. Toplama sırasında köpeklerden biri atılan uyuşturucu iğne ile öldürüldü. İlgili haber bağlantısı: <https://x.com/odatv/status/1821927164104863766?s=48>

14. 10 Ağustos 2024 - Kırklareli'nin Nadırlı Köyü'nde çuvallar içinde kafası kesilmiş köpekler bulundu. Çuvalın içerisindeki köpek cesetleri bir okulun bahçesine atıldı. Erişim bağlantısı:

<https://www.instagram.com/reel/C-fetVRI61z/?igsh=eHdneGg3MG9yMzI%3D>

15. 10 Ağustos 2024- İstanbul Silivri Gümüşkaya'da bulunan gölet çevresinde 3 köpeğin cesedi bulundu. Köpeklerin cesedinin bulunduğu noktada poşet içinde yer alan et ve deri kalıntıları toksikoloji incelemesine gönderildi. İlgili haber bağlantısı:

<https://t24.com.tr/video/silivri-de-sokak-kopekleri-zehirlendi-jandarma-ve-belediye-olay-yerinde,60779>

16. 12 Ağustos 2024 - Tekirdağ'da usulsüz ve sebepsiz şekilde küpeli ve kısır köpekler için toplama yapılmaya çalışıldı. 59 AGU 261 plakalı belediye aracındaki görevliler halkın uyarılarına rağmen iğne kullanarak toplama yapmaya çalıştı. Toplama çalışmalarına belediyenin veteriner ekibi ise dahil olmadı.

17. 14 Ağustos 2024- İstanbul Başakşehir’de usulsüz ve sebepsiz şekilde küpeli, kısır köpekler barınaklara kapatıldı. Toplama işlemi sırasında herhangi bir usule ise uyulmadı. Bir köpek kollarından çekiltilerilerek toplama aracına atıldı. İlgili erişim bağlantısı:

<https://www.instagram.com/reel/C-qRkclOyOC/?igsh=MTBiZ3pzYWZwNWsybw%3D%3D>

18. 14 Ağustos 2024 - Ankara Birlik Mahallesi’nde usulsüz ve sebepsiz şekilde küpeli, kısır köpekler toplanarak barınaklara kapatıldı. Mahallelinin 10 yılı aşkın süredir baktığı ve beslediği köpekler toplanmaya çalışıldı. Uyuşturucu iğne atılan köpeklerden biri solunum güçlüğü yaşaması sebebiyle gönüllüler tarafından tedavi altına alındı.

19. 16 Ağustos 2024- Tekirdağ Çerkezköy’de usulsüz ve sebepsiz şekilde küpeli, kısır köpekler barınaklara kapatıldı. Barınağa yakın bir mevkide bir köpek atılan iğneler sebebiyle öldü. İlgili erişim bağlantısı:

<https://www.instagram.com/reel/C-tJC1gOXhn/?igsh=cXQxbjN0dDdsbmox>

20. 19 Ağustos 2024- İzmir’in Foça ilçesinde, esnafın baktığı küpeli ve kısır köpekler halkın bütün tepkilerine rağmen usulsüz şekilde toplanarak barınaklara kapatıldı. İlgili haber bağlantısı: <https://x.com/aykirimcomtr/status/1825546485729206368>

21. 19 Ağustos 2024- Kütahya'nın Domaniç ilçesinde bir dağ evinin sulama havuzunda 2'si sahipli 13 köpek boğularak katledilmiş olarak bulundu. Köpeklerin canlıyken havuza atıldığı, havuz kenarlarında tirmalama izlerinin olduğu ve duvarlara tırmanarak kendilerini kurtarmaya çalıştıkları görüldü. İlgili haber linki:

<https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/kutahya-domanicte-kopek-katliami-sulama-havuzunda-olu-bulundular-2239780>

22. 20 Ağustos 2024- İstanbul'un Fatih ilçesinde küpeli ve kısır köpekler mevzuata aykırı şekilde toplanarak barınaklara kapatıldı.

23. 19 Ağustos 2024- Amasya'nın Suluova ilçesine ait Ayrancı köyündeki bir şahıs, kamyonetine bağladığı köpeği "davar gütmemesi" sebebiyle kilometrelerce sürükleyerek işkenceye maruz bıraktı. Suluova Belediyesi Hayvan Barınağı'na teslim edilen yaralı köpeğin yaşayıp yaşamadığı ise bilinmiyor. İlgili video linki: https://www.youtube.com/watch?v=zP6kgOAOM_0

24. 21 Ağustos 2024 - Denizli'nin Tavas ilçesine ait barınakta; hayvanların sağlık durumlarının çok kötü olduğu, hijyenden uzak bir şekilde besleme amaçlı her yere sakatat atıldığı ve ortamda çok ağır bir kokunun olduğu tespit edildi. İlgili video linki: <https://x.com/Tumyad4/status/1826205337759723649>

25. 22 Ağustos 2024- Denizli'nin Buldan ilçesine ait barınakta; köpeklerin kısıcık zincirlerle bağlı oldukları, küflü ekmek ve yosunlu sularla beslendikleri, sağlık durumlarının çok kötü olduğu, ölen hayvanların gömülmediği ve hayattaki hayvanlarla ölü hayvanların bir arada buldukları tespit edildi. İlgili video linki: <https://x.com/Srpulsy/status/1826317066829279288>

26. 28 Ağustos 2024 - İstanbul/ Kartal'da henüz gözleri dahi açılmamış 3 yavru kedi bir kova dolusu suda boğularak öldürüldü. İlgili haber bağlantısı:

<https://x.com/onediocom/status/1828679987764805813>

27. 28 Ağustos 2024 – İzmir Bergama’da isimli şahıs, bir sokak köpeğinin önce araçla üzerinden geçti, ardından araca bağlayıp sürükledi. Aracından indikten sonra sopayla döver döver öldürdü. İlgili haber ve video bağlantısı:

<https://yurtinternethaber.com.tr/gundem/izmirde-sok-eden-vahset-kopegi-ezdi-sopayla-vurdu/>

28. **29 Ağustos 2024** – Ankara Gölbaşı'nda küpeli ve kısır köpekler gece yarısı belediye ekiplerince yanlarında veteriner hekim olmadan kanuna aykırı bir şekilde toplanmaya gelindi, ekiplerce köpeklere uyuşturucu iğne atıldı. Olayı gören gönüllülerin tepkileri üzerine ekipler olay yerinden hayvanları baygın halde bırakarak sağlık durumunu gözetmeden kaçarak ayrıldı.

29. **29 Ağustos 2024-** Heybeliada Dibehtaşı sokakta telle asılarak öldürülmüş bir kedi bulundu. Adalar Savcılığı aynı gece soruşturma başlattı. İlgili haber bağlantısı: <https://www.medyafaresi.com/haber/heybeliadada-vahset-mahallenin-kedisini-tel-ile-asarak-oldurduler/1023208>

30. 29 Ağustos 2024 - İstanbul Pendik'te kısır ve küpeli köpekler belediye ekiplerince usulsüz olarak eziyetle toplandı ve barınağa kapatıldı.

31. 29 Ağustos 2024 - Uşak'ta kısır ve küpeli köpekler belediye ekiplerince usulsüz olarak bir kamyonun arkasına konularak toplandı, sebepsizce barınağa kapatıldı.

32. 29 Ağustos 2024 - Erzurum Pasinler’de sokak köpekleri mevzuata aykırı şekilde press makinası olan bir çöp kamyonuyla toplandı ve bazı köpekler ölü bulundu. Pasinler bakımevi yakınındaki çöplükte köpek ölüleri bulundu. İlgili video bağlantıları:

https://www.instagram.com/reel/C_Q1F8gOIZ7/?igsh=MTI2dzdzZmx1cTUwYg%3D%3D

https://www.instagram.com/reel/C_P4wDQuCJA/?igsh=cjRpZXg5dXIxZHpj

33. 29 Ağustos 2024 - Bodrum Yalıçiftlik’te bir köpek silahla vuruldu. İlgili haber bağlantısı:

<https://bodrumhabermerkezi.com/bodrum-da-bir-kopek-tufekle-vuruldu-bu-caniler-aramizda-yasamamali.html>

34. 30 Ağustos - Ağrı'da, yavru bir köpeğin hem kolları ve bacakları kesildi, hem de karnından bıçaklanarak öldürüldü. İlgili video bağlantısı:

https://www.instagram.com/reel/C_VEUf5uNOI/?igsh=eXY4NGc3cW5uYWUy

35. Başka bir yavru köpek ise tüfekle vurularak öldürüldü. İlgili paylaşım linkleri:

https://www.instagram.com/haydar.ozkan/reel/C_TssH8ufVn/

https://www.instagram.com/haydar.ozkan/reel/C_VLNHtOqpd/

36. 30 Ağustos - Hatay'da yavru bir köpek kulakları kesilerek işkenceye maruz bırakıldı. İlgili video bağlantısı:

https://www.instagram.com/reel/C_SyxehIzTy/?igsh=cHdlYngyanYzajZs

37. 31 Ağustos- Aydın'da, küpeli, kısır ve bölgeye alışkın köpekler hiçbir gerekçe olmaksızın buldukları yerden alınarak barınağa kapatıldı. Bu köpeklerden alındığı sırada gayet sağlıklı olduğu görülen, gönüllülerin "Prenses" adını verdiği köpek birkaç gün içinde barınakta öldüğü iddia edildi. İlgili paylaşım linkleri:

https://www.instagram.com/reel/C_aVVMYOGH3/?igsh=MXJqbHptb2QxN29uYg%3D%3D

https://www.instagram.com/reel/C_buR20ohZe/?igsh=bnRnZXd4cnRlBjh4

https://www.instagram.com/reel/C_c_LcFue_i/?igsh=MWRhazJlaWV2Zzhpeg%3D%3D

38. 31 Ağustos - Ankara Polatlı'da yavru bir köpek dirgen (çatal şeklinde demir oklardan oluşan tarım aleti) ile defalarca vurularak öldürüldü. Video kaydıyla sabit olduğu üzere eylemi gerçekleştiren S.M.A. isimli şahıs, olay anını videoyu çeken kişinin "devlet nerede" demesi üzerine, "devlet kanun çıkardı, bu köpekleri öldürmek için" cevabını vererek eylemine devam etti. İlgili haber ve video bağlantısı:

https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/ankaradakan-donduran-vahset-yavru-kopeci-dirgenle-oldurdu,p144fEHKsEGKpFM9ar_cVw#:~:text=Ankara'n%C4%B1n%20Polatlı%C4%B1%20il%C3%A7esinde%20Murat.al%C4%B1nan%20adam%20tutuklanarak%20cezaevine%20g%C3%B6nderildi.&text=Ankara'da%20yavru%20bir%20k%C3%B6pek%20vah%C5%9Fi%20C5%9Fekilde%20katledildi.

39. Yine Ağustos ayında, İstanbul'da bir sitenin güvenlik görevlisi olan Ö.K., kameraya yansıyan görüntülerde bir kediyi defalarca yere fırlatıp tekmeledi, üzerine bastı. Dakikalar boyu işkenceye uğrayan kedi öldü. İlgili haber ve video bağlantısı:

<https://www.ekolhaber.com.tr/kediye-iskence-ederek-olduren-cani-guvenlik-tutuklandi>

40. 2 Eylül 2024- İstanbul Kalamış'ta onlarca kedi ve köpek zehirlenerek öldürüldü. İlgili haber bağlantısı:

<https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/istanbul-kadikoyde-en-az-20-kedi-ve-bir-kopek-zehirlendi-ekipler-2243447>

41. 2 Eylül 2024 – İzmit Zübeyde Hanım Konağı bahçesinde bir köpek havladığı gerekçesiyle tüfekle vurularak öldürüldü. İlgili erişim bağlantısı:

https://www.instagram.com/reel/C_acQu8ubaj/?igsh=MXdpcGd5a3hhYnZyNA%3D%3D

42. 2 Eylül 2024 – 6 Şubat depreminde 12 yaşındaki Çınar'ın enkazdan çıkarılmasına yardımcı olan köpeği Alex zehirlenerek öldürüldü. İlgili haber linki: <https://panorama-news.de/toplum-saglik/yasam/katliam-yasasinin-son-kurbani-depreme-12-yasindaki-cinari-kurtaran-alex-i-de-zehirlediler/>

